

Bakalářská práce

2014

Markéta Županová, DiS.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra charitativní práce

Bakalářská práce

SOCIÁLNÍ PRÁCE V ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Svobodová, Ph.D.

Autor práce: Markéta Županová, DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: Třetí

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

29. 03. 2014

.....

Markéta Županová

„Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Michaele Svobodové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.“

OBSAH

Úvod.....	5
1 TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1 Vymezení pojmu sociální práce	8
1.1.1 Sociální služby	9
1.1.2 Standardy kvality sociálních služeb	10
1.1.3 Vymezení pojmu sociální pracovník	11
1.1.4 Předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka	12
1.2 Charakteristika zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	15
1.2.1 Vývoj zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a legislativní ukotvení.....	16
1.2.2 Cílová skupina zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	17
1.3 Popis pracovního místa.....	20
1.3.1 Náplň práce sociálního pracovníka v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	21
1.3.2 Spolupráce sociálního pracovníka s některými subjekty	23
1.3.3 Některé činnosti sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	24
1.3.3.1 Umístění dítěte do zařízení	25
2 PRAKTICKÁ ČÁST	28
2.1 Stanovení cíle.....	29
2.2 Metody a technika sběru dat.....	30
2.3 Popis terénu výzkumu a vzorku respondentů	33
2.4 Výsledky.....	36
2.5 Diskuze	45
Závěr.....	51
Seznam použitých zdrojů.....	53
Seznam zkratk	58
Seznam příloh	59
Abstrakt.....	67
Abstract	68

Úvod

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc představuje v naší společnosti jednu z možností, jak pomoci ohroženým dětem. O této oblasti mám především teoretické základy, které jsem získala odbornou přípravou na profesi sociálního pracovníka. Přestože teoretické znalosti jsou velmi důležité, přitahoval mě spíše pohled sociálních pracovníků na tuto problematiku.

Důvod, který mě motivoval ke zpracování mé bakalářské práce je skutečnost, že právě v jednom zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc pracuji. Z počátku byla mou pracovní pozicí „teta“. Během svého působení v organizaci jsem ale získala nabídku, být zaměstnána na pracovní pozici sociální pracovníce. Již při prvotním kontaktu s dítětem jsem zjišťovala, jaké jsou hlavní důvody umístění dítěte do zařízení, jaký je jeho věk, zdravotní stav, školní docházka, výchovné problémy, ale také zda dítě nebylo týrané, zneužívané či zanedbávané. Příznaky těchto sociálně ohrožených dětí jsou někdy viděny již při prvním kontaktu se sociálním pracovníkem, někdy až s odstupem času. Děti mohou být zpočátku zakřiknuté, vyděšené, nekomunikují. Až později vypráví o svém dětství. Každé dítě má tak svůj jedinečný příběh. Na pozici sociální pracovníce jsem měla možnost poznat zatím jen malý zlomek této práce. Oblast problematiky dětí se syndromem CAN se pro mě stala zásadní a začala jsem lépe poznávat tuto cílovou skupinu. Dalším zaujetím pro výběr mého tématu je studovaný obor Sociální a charitativní práce na Teologické fakultě v Českých Budějovicích.

Ambicí práce nebylo vytvořit detailní přehled činností sociálních pracovníků v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ale spíše obeznámit veřejnost nebo případné zájemce se sociální prací v některých z těchto zařízení. Zároveň bych chtěla, aby práce přinesla nové užitečné poznatky.

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila zmapovat sociální práci v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Zaměřila jsem se na dva kraje - Jihočeský a Plzeňský. V rámci těchto krajů jsem si vybrala zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a kontaktovala jsem sociální pracovníky v těchto zařízeních. Pro tento výzkum jsem použila techniku polostrukturovaného rozhovoru.

Obsahem bakalářské práce je pokusit se popsat sociální práci v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, pohled sociálních pracovníků na jejich profesi, na sebevzdělání, spolupráci s jinými odborníky, případně poukázat na nedostatky v této oblasti. To se snaží objasnit tři hlavní kapitoly. První kapitola je zaměřena na definici sociální prá-

ce, popsáním toho, co všeobecně znamená. Sociální práce se realizuje především v sociálních službách. Kvalitu sociálních služeb definuje příručka k tomuto zákonu. Další velmi podstatnou kapitolou této práce je kapitola o sociálních pracovnících. Sociální práci mohou vykonávat jen sociální pracovníci dostatečně kvalifikovaní s určitými předpoklady pro výkon povolání, definovanými také zákonem.

Druhá stěžejní kapitola mé bakalářské práce se nazývá Charakteristika zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Snaží se nastínit to, co je obsahem těchto zařízení a jaká mají v České republice účel. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc začala fungovat od roku 2000 na základě návrhu Parlamentu České republiky, zásadním paragrafem v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Cílovou skupinou v zařízeních jsou děti ohrožené, týrané, zneužívané či zanedbávané a sociálně vyloučené. Proto jsem v následující kapitole rozkrývala pojem této skupiny dětí.

Třetí hlavní kapitola se zaměřuje na popis místa sociálního pracovníka v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V této kapitole jsem se pokusila o popsání pracovních povinností v náplni práce sociálního pracovníka. Podrobněji jsem se zaměřila na spolupráci některých subjektů se zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Následně jsem se pokusila popsat, co všechno obnáší přijímání nezletilých dětí do zařízení jedním ze čtyř zákonem stanovených právních titulů. Samotná žádost dítěte o umístění do zařízení, se mi jeví jako přínosná. Dává dětem možnost řešit jejich případnou obtížnou situaci.

Před zpracováváním bakalářské práce jsem se zajímala o odbornou literaturu k dané problematice. Knižních zdrojů jsem příliš nevyhledala. Čerpala jsem spíše z různých metodický příruček MPSV.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Vymezení pojmu sociální práce

Sociální práce se dříve formovala jako charitativní činnost církevních organizací v Evropě, později v Americe. Pomoc byla považována spíše za povinnost vůči slabším. Jednalo se o pomoc nucenou a zanedbávanou. S odstupem času a vznikem domovského práva obcí se pomáhalo potřebným lidem i skupinám ne jenom z povinnosti. I tak byla bohužel podpora handicapovaným malá a nekvalifikovaná. Sociální práce se tedy formovala dlouhou dobu a v různých částech světa.¹

Jako samostatná činnost a disciplína se sociální práce utvářela až na konci 19. a počátkem 20. století. Reagovala tak na problémy vývoje moderní společnosti. Nejčastějším sociálním problémem byla problematika chudoby, ohrožených dětí, starých lidí, nezaměstnaných a lidí bez domova.²

V současném chápání je sociální práce definována jako společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti. Má své cíle a metody. Obecným cílem sociální práce je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Nejpoužívanějšími metodami v této oblasti je uplatňování přístupu k jednotlivcům, rodinám, skupinám či komunitám s cílem dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění. V případě, že se lidé již společensky uplatnit nemohou, podporují se k co nejdůstojnějšímu způsobu života.³

Podporou fungování klienta se rozumí situace, které není schopen řešit sám. Sociální práce tak pomáhá jednotlivcům i skupinám v zlepšování jejich fungování a chrání potřebné a slabé. Spoléhá se na oblast dobrovolnictví a solidarity společnosti. Sociální práce se snaží angažovat pro potřebné zcela přirozeně.⁴

Sociální práce podporuje sociální změnu, řeší problémy v mezilidských vztazích a v zájmu zvýšení blaha zmocňuje a osvobozuje lidi. Využívá se v oblastech interakce lidí a jejich prostředí.⁵

Definování sociální práce jednoznačně uvádí, jak je zásadní pro její aplikaci spolupráce s dalšími disciplínami. Především s psychologíí a sociologíí, které vstupují do řady metod sociální práce, ale také se sociální pedagogikou, andragogikou

¹ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 67-68.

² Srov. DOČKAL, J. *Člověk v současném světě*, s. 13.

³ Srov. MATOUŠEK, O. Úvod: Cíle a úrovně sociální práce. In Matoušek, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s.11.

⁴ Srov. GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 14-15.

⁵ Srov. NEČASOVÁ, M. Mezinárodní etický kodex sociální práce – principy. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2004, roč. 2004, č. 4, s. 32.

a gerontogikou, které mohou vhodně doplňovat sociální práce v oblasti teorie a praxe.⁶

Sociální práce se realizuje především v sociálních službách, které vymezil a zpřesnil nový sociální zákon, jenž je zde průběžně zmiňován a který výrazným způsobem upevnil sociální práci v našich podmínkách. Prostřednictvím sociálních služeb jsou profesionální sociální pracovníci zaměstnáváni sociálními subjekty, aby realizovali jejich sociální cíle a programy. Dobře připravení sociální pracovníci, odborníci v oboru profesionalizují tyto sociální služby. Součástí je kvalifikovaná i nekvalifikovaná práce, která je důležitá pro všechny oblasti sociální práce.⁷

1.1.1 Sociální služby

Sociální službou je činnost, kterou zabezpečují poskytovatelé sociálních služeb na základě oprávnění dle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, s účinností od 1.1.2007. Sociální služby jsou poskytovány jednotlivcům, rodinám i skupinám obyvatel. Zaměřují se na zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti života lidí. Mezi nejpočetnější skupiny příjemců sociálních služeb patří zejména senioři, lidé se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, ale také lidé, kteří z různých důvodů žijí "na okraji" společnosti.⁸

Hlavním posláním sociální služby je snaha umožnit lidem, kteří jsou v nepříznivé sociální situaci, zůstat rovnocennými členy společnosti a využívat jejich přirozených zdrojů, žít nezávisle, v kontaktu s ostatními lidmi a v přirozeném sociálním prostředí.⁹

Na uplatnění tohoto poslání se podílejí profesionální sociální pracovníci, pracovníci v obslužné práci nebo i nekvalifikovaní lidé. Odbornost sociálního pracovníka spočívá v tom, že je schopen při diagnostice problému a jeho následném řešení čerpat z jiných odborných oborů, jako je např. psychologie, sociologie, zdravotní věda, práva a sociální politika. Sám však žádné psychologické, právní, zdravotní a jiné specifické odborné služby neposkytuje. Odkazuje tak následně klienta na příslušné odborníky, např. doporučuje návštěvu psychologa.¹⁰

⁶ GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 15.

⁷ GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 30.

⁸ *Registr poskytovatelů sociálních služeb* [online]. Praha: MPSV, Copyright © 2006-2014. [cit.12.ledna 2014]. Dostupné na WWW:

<http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1389611648515_6>.

⁹ BEDNÁŘOVÁ, J. *Vybrané metody sociální práce* [online]. Praha: Evangelická akademie, 2010, s. 5. [cit. 20.12.2013]. Dostupné na WWW:

<<http://www.eapraha.cz/joomla/images/dokumenty/ss/skripta/met.pdf>>.

¹⁰ Srov. TOMES, I. Sociální politika, sociální služby a sociální práce. In Matoušek, O. *Základy sociální práce*, s. 179-180.

Pracovníci v sociálních službách tak zajišťují pomoc při péči o osobu klienta, zajišťují stravu, ubytování, pomáhají zajistit chod domácnosti, ošetření, poskytují informace, zprostředkují kontakt se společenským prostředím a v neposlední řadě poskytují pomoc při prosazování jejich práv a zájmů.¹¹

Sociální služby poskytované v České republice rozlišují mezi službami klientskými a administrativními. Ustupuje se od tradičního administrativního modelu, který byl charakterizován především v přerozdělování sociálních služeb a rozhodování náhradní rodinné péče. Do popředí se staví model přímé práce s klienty, s jejich rodinami, skupinami, komunitami.¹²

Největší změna pro sociální služby v České republice nastala po roce 1989. Objevuje se zde nespočet sociálních služeb poskytovaných nejen státem, ale také nestátními neziskovými organizacemi, církví, samosprávou krajů a obcí i soukromými osobami. Rozšiřují se druhy sociálních služeb, péče a prevence. Sociální služby se zaměřují zejména na práva a povinnosti každého člověka v nepříznivé situaci, ale také na kvalitu poskytovaných sociálních služeb.¹³

1.1.2 Standardy kvality sociálních služeb

Standardy kvality sociálních služeb byly vytvořeny v letech 2000-2002 a to odbornou veřejností z řad poskytovatelů a uživatelů. Standardy byly porovnávány i se standardy z jiných evropských zemí. Jejich platnost byla ověřována v praxi a lze je tak považovat za všeobecně přijatelnou představu o kvalitní sociální službě.¹⁴

Standardy kvality sociálních služeb byly vepsány do právního předpisu. Jsou obsahem přílohy č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006., o sociálních službách, v platném znění.¹⁵

¹¹ Srov. *Sociální služby* [online]. Praha: MPSV, 2014. [cit. 12. ledna 2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/9>>.

¹² Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 203.

¹³ Srov. ČERMÁKOVÁ, K., HOLEČKOVÁ, M. *Standardy kvality sociálních služeb* [online]. Praha: MPSV, 2008, s. 5. [cit. 21.2.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5966/4_vykladovy_sbornik.pdf>.

¹⁴ Srov. JOHNOVÁ, M., ČERMÁKOVÁ, K. *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe* [online]. Praha: MPSV, 2002, s. 5. [cit. 20.2.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/5964/pruvodce.pdf>>.

¹⁵ Srov. ČERMÁKOVÁ, K., HOLEČKOVÁ, M. *Standardy kvality sociálních služeb – výkladový sborník pro poskytovatele* [online]. Praha: MPSV, 2008, s.6. [cit. 20.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5966/4_vykladovy_sbornik.pdf>.

Smyslem standardů kvality sociálních služeb je popsat kvalitní sociální službu pomocí souboru kritérií. Výhodou je, že jsou standardy všeobecné a mohou je používat všechny sociální služby.¹⁶

Kritéria, která měří kvalitu sociální služby, můžeme rozdělit do tří okruhů. Jde o kritéria personální, provozní a procedurální. Personální kritéria se zaměřují na kvalifikační předpoklady, vzdělání zaměstnanců, praxi či supervizi. Provozní kritéria zahrnují popis a vybavení budovy, pomůcky pro klienty, stravovací, ubytovací možnosti. Procedurální kritéria obsahují přijímání klientů, zároveň vedení dokumentace, řád zařízení, personální zajištění, náplň zaměstnanců.¹⁷

Zavádění standardů bylo pro náš stát velkým krokem dopředu. Pro státní i nestátní poskytovatele vytváří stejné podmínky a zároveň posiluje úlohu uživatele sociální služby. Definiuje kvalifikační předpoklady pro práci v sociálních službách a profesní předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka.¹⁸

1.1.3 Vymezení pojmu sociální pracovník

Sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.¹⁹

Pokud bychom se zeptali uchazečů o studium sociální práce nebo jiných pomáhajících profesí, proč se rozhodli pro toto povolání, zřejmě nejčastější odpovědí bude: „Abych mohl(a) pomáhat lidem.“ Od jiných bychom slyšeli, že jejich matka nebo otec mají stejné povolání, nebo že chtějí dobře vydělávat či získat dobré společenské postavení. A někteří z nich si třeba v duchu myslí, že studium např. psychologie jim pomůže vyřešit jejich osobní problémy.²⁰

¹⁶ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J. *Vybrané metody sociální práce* [online]. Praha: Evangelická akademie, 2010, s. 5. [cit. 20.12.2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.eapraha.cz/joomla/images/dokumenty/ss/skripta/met.pdf>>.

¹⁷ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 213.

¹⁸ Srov. KOLDINKSÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb v ČR. In Matoušek, O. a kol. *Sociální služby*, s. 50.

¹⁹ KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči*, s. 178.

²⁰ DOLEŽAL, J. Osobnostní rizika pomáhající praxe. Syndrom pomocníka ve světle biblické moudrosti, In *Spravedlnost a služba III.*, s. 34.

Podstatným úkolem sociálního pracovníka je pomáhat lidem, kteří se pokoušejí řešit problémy. Svým působením se sociální pracovník snaží zlepšit způsob, kterým se lidé snaží zvládat své problémy. Dále ovlivňuje a zlepšuje mezilidské vztahy v sociálním prostředí a řeší životní situace či problémy jedince.²¹

V rámci svých úkolů se sociální pracovník často setkává s lidmi sociálně vyloučenými, kteří nejsou motivováni ke změně své situace. Mnozí z nich se nacházejí ve velmi složitých životních situacích. Právě proto, že sociální pracovník často rozhoduje o náročných životních problémech, měl by být odborníkem ve svém oboru.²²

Sociální pracovník je člověk s adekvátním vzděláním v oboru. Je schopný uplatňovat nové přístupy a metody práce, schopný pracovat individuálně ale také v multidisciplinárním týmu. Osobnost sociálního pracovníka disponuje řadou schopností. Má dobrou frustrační toleranci, schopnost sebereflexe a objektivního pohledu na sebe sama a své možnosti. Sociální pracovník by měl mít otevřenou možnost sebevzdělání a dalšího profesního vzdělání.²³

1.1.4 Předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka

Právní úprava předpokladů pro výkon povolání sociálního pracovníka obsažená v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je obecnou právní úpravou, která se vztahuje nejen na činnost sociálního pracovníka v sociálních službách, ale i na činnost sociálních pracovníků vykonávanou podle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, ve zdravotnických zařízeních, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních.²⁴

Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je:

- způsobilost k právním úkonům,
- bezúhonnost,
- zdravotní způsobilost,
- odborná způsobilost.²⁵

Odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je:

²¹ Srov. DOČKAL, J. *Člověk v současném světě*, s. 138.

²² Srov. GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 35-36.

²³ Srov. JANKOVSKÝ, J. Proměny povolání sociálního pracovníka. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2007, roč. 2007, č. 4, s. 43.

²⁴ KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči*, s. 177.

²⁵ KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči*, s. 178.

- vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,
- vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách,
- absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených viz výše v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let, za podmínky středního vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním, ukončených nejpozději 31.12.1998.²⁶

Sociální pracovník, odborník, který nabízí pomoc klientům, by měl mít předpoklady pro svou profesi a zároveň by měl ovládat širokou škálu dovedností. Tato pomáhající profese je vázána na vlastnosti, znalosti a dovednosti. Většina z nich je osvojitelná studiem, ale především praxí.²⁷

Předpokládá se dobrá inteligence, touha stále obohacovat své znalosti, seznamovat se s novými teoriemi a praktickými technikami, číst odbornou literaturu, výsledky své práce shrnovat do vlastního výzkumu, který ukazuje dosahované výsledky. Předpokládá se také emoční a sociální inteligence, resp. socioemoční dovednosti na vysoké úrovni, které by se měly stát přirozenou složkou osobnosti.²⁸

... Důležitá je empatie a profesionalita, která se získává dlouholetou praxí, vedoucí k osamostatnění klienta. Přirozeně je důležité vzdělávání, ale spíše v úrovni tvořivosti a kultivace. Čím jsou problémy společnosti komplikovanější, tím je kladen vyšší nárok na kvalitu odborné přípravy. Sociální pracovník by měl být důvěryhodný, měl by být schopen zúčastněného naslouchání a hluboké empatie. Klient musí cítit vřelost a zaujetí případem. Mezi dalšími vlastnostmi jsou uváděny cílevědomost, iniciativa, samostatnost, smysl pro poznání souvislostí, samostatné rozhodování, abstrakce a předvídavost,

²⁶ KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči*, s. 179.

²⁷ Srov. DOČKAL, J. *Člověk v současném světě*, s. 17.

²⁸ MATOUŠEK, O., HARTL, P. Nároky sociální práce a syndrom vyhoření. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*, s. 50.

nápaditost, sebekritičnost, smysl pro humor, vysoká motivace, odolnost k neúspěchu, schopnost nést riziko, schopnost projevit nedůvěru vůči autoritám, odmítání stereotypu, zájem o informace, odmítání rychlých závěrů, potřeba participace na řízení, potřeba komunikace se spolupracovníky a zájem o další odbornost.²⁹

Sociální práce je jednou z oblastí, kde by se sociální pracovníci měli celoživotně vzdělávat. Důležitým aspektem práce sociálních pracovníků je přímý kontakt s klientem. Proto není proces učení spojen jen s teoretickými poznatky, ale je důležitá i oblast praxe. Pracovník by si měl být jistý ve své profesi a kompetenci vůči klientovi. V této souvislosti pomáhající profese se hovoří o supervizi. Bez ohledu na dostatečnou kvalifikaci, absolvované výcviky a kurzy sociálního pracovníka je nutné zúčastňovat se supervize.³⁰

Sociální práce je výjimečná disciplína. Její konání může výrazně ovlivnit život člověka i celé společnosti, proto musí být sociální pracovník vázán etickým kodexem, který mu zabraňuje ubližovat klientovi například přemírou péče nebo radikálním vstupem do klientovy situace.³¹

Sociální pracovník by se měl řídit Etickým kodexem pro sociální pracovníky vydaným Společností sociálních pracovníků. Jde o soubor mravních zásad, které by měl pracovník dodržovat. Jedná se zejména o upevnění žádoucího způsobu chování, které se váže na náročné situace. Týká se klientova práva na sebeurčení, soukromí, práva na poskytnutí služby, kontaktu s rodinou. Jde ale také o ohlašovací povinnosti v případech, kdy klient překračuje zákon.³²

²⁹ GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 35-36.

³⁰ Srov. BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L. *Slabikář sociální práce na ulici*, s. 68.

³¹ GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 38-39.

³² Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 55-56.

1.2 Charakteristika zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané, anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování a v zajištění lékařské péče zdravotnickým zařízením, psychologické a jiné obdobné nutné péče.³³

Pojem „okamžitá pomoc“ můžeme chápat ve 3 základních rovinách. Za prvé se ukazuje na to, jak rychle lze okamžitou pomoc poskytnout, za druhé, v čem spočívá okamžitá pomoc, a za třetí, jak dlouho může tato pomoc trvat. Tento pojem si prošel jistým vývojem. Do roku 2002 byla okamžitá pomoc chápána jako nepřetržitá, nezbytná a krátká doba pobytu dítěte v zařízení. Trvala do doby, než byla zajištěna ústavní péčí nebo jinou osobou, než je rodič. Novela zákona o rodině od roku 2002 dává povinnost soudům zkoumat před nařízením ústavní výchovy, zda nelze zajistit péči o dítě náhradní rodinnou výchovou nebo rodinnou péčí v ZDVOP. Tím se mění postavení všech ZDVOP, kdy mají přednost před ústavní výchovou. S touto novelou se zároveň popírá původní smysl pojmu okamžitá pomoc, kdy teoreticky může pobyt dítěte v zařízení trvat od jeho umístění po zletilost.³⁴

Charakteristické pro ZDVOP oproti ústavní péči je, že se považují za formu zařízení spíše rodinného typu a zaměřují se na individualizaci přijatého dítěte. Poskytují tak okamžitou, krizovou a odbornou pomoc dětem, ale i jejich rodičům.³⁵

V oblasti přímé pomoci ohroženým dětem v České republice je vidět pozoruhodná iniciativa nestátní organizace Fondu ohrožených dětí. V roce 2000 tak zahájil projekt nazvaný Klokánek. Cílem Klokánku je nabídnout ohroženým dětem místo ústavní výchovy přechodnou pomoc a péči. Jedná se o dobu nutnou k vyřešení situace rodiny – děti se tam budou moct vrátit nebo o dobu, během níž se jim hledá trvalá náhradní rodinná péče. Děti mohou být do Klokánku svěřovány na základě předběžného opatření nebo

³³ Rodinné právo. *Úplné znění*, roč. 2013, č.937, s.44-45.

³⁴ Srov. BARVÍKOVÁ, J., PALONCYOVÁ, J., MACHOVÁ, J. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu* [online]. Praha: VÚPSV, 2012, s. 41. [cit. 20.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_342.pdf>.

³⁵ Srov. MACELA, M. *Změny v oblasti výkonu sociálně-právní ochrany pověřenými osobami*, s. 8.

rozhodnutí soudu, žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí, žádosti zákonných zástupců, samotného dítěte či jiné osoby, která dítě našla v krizové situaci. O děti se starají zaměstnanci FOD, zpravidla dvě „tety“ případně „strýcové“, kteří se po týdenním intervalu v péči střídají. Tito náhradní rodiče pečující o děti v Klokánku procházejí psychologickým vyšetřením a jsou pravidelně supervidováni. Kontakt rodičů s dětmi je podporován, pokud styku nebrání vážné důvody nebo dítě s rodiči nechce mluvit.³⁶

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je tedy určitým azylem, kde bude dítěti poskytnuta pomoc spočívající nejen v uspokojení základních životních potřeb, včetně ubytování, ale též v zajištění lékařské péče, psychologické a jiné nutné péče a v ochraně dítěte před další možnou újmou krátkodobě, ale i dlouhodobě.³⁷

1.2.1 Vývoj zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a legislativní ukotvení

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc si během své existence prošlo řadou změn. Úplný začátek pro zmíněná zařízení byl rok 1999, kdy Parlament České republiky předložil návrh zákona o sociálně-právní ochraně dětí. V tomto návrhu, který nabyl účinnosti v roce 2000, se objevil stěžejní § 42 a sním pojem zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Garantem sociálně-právní ochrany dětí byl stát. V roce 2002 nebylo registrujícím orgánem jen Ministerstvo práce a sociálních věcí, ale nově i krajské úřady.³⁸

V roce 2002 byla podstatná změna spojená s novelou zákona o rodině. Zařízení poskytují rezidenční péči dětem, jejichž výchova a základní práva jsou bezprostředně ohrožena. Ubytování, stravování a výchova je poskytována zejména ohroženým dětem syndromem týrání a zneužívání. Pobyt dětí v zařízení má být krátkodobý a nemá nahrazovat biologickou či jinou rodinu. Zákon ani nevyžaduje, aby zařízení spolupracovala s rodinou dítěte či s nimi byla v kontaktu.³⁹

Do roku 2006 zákon nestanovil mantinely poskytované péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Zákon ale nově nastavil povinnost pro ZDOVP poskytovat dětem kvalitní a odbornou péči sociálním pracovníkem a psychologem. V tomto roce

³⁶ Srov. MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*, s. 33.

³⁷ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 184.

³⁸ Srov. BARVÍKOVÁ, J., PALONCYOVÁ, J., MACHOVÁ, J. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu* [online]. Praha: VÚPSV, 2012, s. 13. [cit. 20.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_342.pdf>.

³⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 253.

byl také nově zaveden státní příspěvek pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.⁴⁰

Státní příspěvek je vyplácen místně příslušným krajským úřadem, v jehož obvodu se nachází konkrétní zařízení. Je důležitou součástí financování, avšak ne zásadní. Zřizovatel zařízení může žádat o dotace a granty, často jsou velkým zdrojem příjmů finanční dary.⁴¹

Podstatnou změnu přinesla novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí platná od 1. 1. 2013. Omezil se počet umístěných dětí v zařízení, kdy maximální počet dětí nesmí přesáhnout 28 dětí. Dále pak zaměstnanec zařízení může zajišťovat osobní péči jen 4 dětem, které má svěřené do péče. Zařízení je také např. povinno spolupracovat s rodinou dítěte, případně jí poskytovat pomoc při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte. Změna zákona se týká také např. práv a povinností ředitele zařízení či výše státního příspěvku poskytovaného zařízením.⁴²

Od 1. ledna 2014 se zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc potýkají zejména s jednou razantní změnou, která nabyla účinnosti s novým občanským zákoníkem. Jde o dobu poskytování okamžité pomoci nejméně na 6 měsíců. Tato délka se ale stanovuje i dle způsobů umístění dítěte, proto je možné ji prodloužit.⁴³

V současné době zřizovatel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc může poskytovat sociální služby podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zároveň tak sociálně-právní ochranu dětí podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Povinností pro zřizovatele je, aby dodržoval požadavky zákonů.⁴⁴

1.2.2 Cílová skupina zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou umístovány děti, které se ocitly bez jakékoliv péče nebo jejich život či příznivý vývoj je vážně ohrožen. Důvodů pro

⁴⁰ Srov. BARVÍKOVÁ, J., PALONCYOVÁ, J., MACHOVÁ, J. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu* [online]. Praha: VÚPSV, 2012, s. 13-14. [cit. 20.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_342.pdf>.

⁴¹ Srov. BARVÍKOVÁ, J., PALONCYOVÁ, J., MACHOVÁ, J. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu* [online]. Praha: VÚPSV, 2012, s. 71. [cit. 20.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_342.pdf>.

⁴² Srov. Rodinné právo. *Úplné znění*, roč. 2013, č. 937, s. 45-49.

⁴³ Srov. *Občanský zákoník* [online]. Praha: Havit, © 1998 - 2014 [cit. 15.12.2013]. Dostupné na WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/>>.

⁴⁴ Srov. BARVÍKOVÁ, J., PALONCYOVÁ, J., MACHOVÁ, J. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu* [online]. Praha: VÚPSV, 2012, s. 64. [cit. 20.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_342.pdf>.

umístění dítěte do zařízení může být mnoho. Jedním z příkladů je situace dítěte, kdy se ocitne bez péče v důsledku úmrtí rodičů nebo jejich náhlé hospitalizace a příbuzní se o dítě nemohou postarat. Dále jde o situace, kdy je nalezeno dítě v kočárku na konečné stanici metra, kdy se najdou děti cizinců bez doprovodu, když rodiče nevyzvednou dítě z mateřské školy a nejsou známi další příbuzní rodiny. Častým důvodem pro umístění dítěte do takového zařízení může být situace, kdy je dítě ohroženo tělesným nebo duševním týráním, zneužíváním a kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Děti jsou tak nejvíce ohroženy syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.⁴⁵

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN) je definován jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Jde o soubor negativních důsledků špatného zacházení s dítětem. Tyto příznaky mohou vzniknout následkem aktivního ubližování nebo nedostatečné péče, kdy dítě trpí zanedbáváním jeho důležitých životních potřeb. Jak je zřejmé z názvu, jde o poškození vzniklé týráním, zneužíváním či zanedbáváním dítěte...⁴⁶

Týráním je takový projev chování rodičů či jiných osob, které dítě tělesně či duševně poškozují a ohrožují tak i jeho další vývoj. Tělesné týráním může mít charakter nadměrného tělesného trestání, bití nebo odpírání jídla, odpočinku apod. Tělesné strádání je samozřejmě spojeno i s utrpením psychickým. Psychické týráním je hůře identifikovatelné, jeho následky nejsou tak jednoznačné, ale pro další vývoj dítěte mohou být ještě nepříznivější. Projevuje se odmítáním, častou a nadměrnou kritikou, ponižováním, citovým deptáním a vydíráním dítěte. Zajímavé je, že většina českých rodičů i dětí nepovažuje toto jednání za týráním, ale za běžné výchovné praktiky a zasloužené trestání jejich přestupků.⁴⁷

O zneužívání můžeme zcela obecně mluvit v případě, kdy člověk využívá dítě z větší pozice moci ke svému uspokojení. Často se mluví o dětech právě proto, že jsou slabé a na dospělých závislé. Může také docházet k sexuálnímu zneužívání.⁴⁸

Sexuální zneužití se dělí na bezdotykové a dotykové. Bezdotykové zneužití zahrnuje setkání s exhibicionisty a účast na sexuálních aktivitách, kde nedochází k žádnému

⁴⁵ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 183-184.

⁴⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 593.

⁴⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 611.

⁴⁸ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 284.

tělesnému kontaktu, např. vystavení dítěte pornografickým videozáznamům. Kontaktní zneužití je takové, kde dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů dítěte, pohlavnímu styku, orálnímu či análnímu sexu.⁴⁹

Zanedbávání je definováno jako vážné opomíjení rodičovské péče nezbytné pro tělesný a duševní vývoj dítěte. Tělesné zanedbávání zahrnuje nedostatek přiměřené výživy (kvantitativně či kvalitativně), oblečení, nezbytného přístřeší, hygieny a ochrany před nebezpečím, ve školním věku pak nedostatečné zajištění řádné školní docházky i přiměřeného dohledu nad přípravou domácích úkolů a vůbec nezájem o školní prospěch dítěte, stejně jako nedostatečný dozor nad tím, kde a s kým dítě pobývá, jak tráví volný čas apod.⁵⁰

Často se do zařízení dostávají děti, které jsou vážně ohrožené na zdraví, životě nebo na příznivém vývoji. Pojem ohrožené dítě je dnes také často používán a někdy nahrazován pojmem dítě ve zvlášť obtížných situacích. Nosníkem tohoto pojmu je Světová deklarace o přežití, ochraně a rozvoji dětí z roku 1990. V §42 této deklarace jsou pak ohroženými dětmi jmenovány zejména sirotci, děti ulice, děti uprchlíků, oběti katastrof, děti pohlavně zneužívané, pracující děti nebo děti žijící v sociálně vyloučených lokalitách. Charakteristické pro pojem ohroženého dítěte je to, že je dítě ovlivněno chováním rodiče, je nuceno žít daným životním stylem rodiny a nemá možnost volby.⁵¹

Velkou výhodou zákona o sociálně-právní ochraně dětí je to, že samotné dítě si může požádat o pomoc zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. O umístění může požádat i bez vědomí rodičů či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte.⁵²

⁴⁹ HALFAROVÁ, H. Sexuálně zneužívané děti. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, s.72.

⁵⁰ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 286.

⁵¹ Srov. KOVAŘÍK, J., PAZLAROVÁ, H. Posuzování situace a potřeb ohroženého dítěte. In MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 221.

⁵² Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 184.

1.3 Popis pracovního místa

V každé organizaci je stanovená struktura, která v sobě zahrnuje jednotlivá pracovní místa. Tato struktura určuje počet pracovních míst na dané pracovní pozici, přesné kvalifikační požadavky, osobnostní předpoklady a pracovní profily svých zaměstnanců. Jednotlivá pracovní místa jsou vázána pracovní smlouvou, ve kterých organizace jasně vymezuje práva a povinnosti svých zaměstnanců.⁵³

Bývalá ministryně práce a sociálních věcí Müllerová ve své vyhlášce vztahující se k zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc dodává, že organizační struktura a počty zaměstnanců závisí na poskytované činnosti a potřebách umístěných dětí. Kromě zaměstnanců zajišťujících osobní péči dětem zde pracují i sociální pracovníci. Sociální pracovník by měl mít v zařízení pracovní místo v pracovním poměru úvazku 1,0. na každých 10 dětí. Podmínkou pro výkon jeho profese jsou odborné způsobilosti stanovené zákonem.⁵⁴

Na odborné požadavky sociálních pracovníků se zaměřuje i bývalý ředitel odboru rodiny Macela ve svém metodickém doporučení. Zdůrazňuje odbornost poskytované péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc sociálními pracovníky. Mimo odborné způsobilosti stanovené zákonem je nutné, aby sociální pracovník pracoval v přímém pracovním poměru u zaměstnavatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nikoliv externě.⁵⁵

To, jak bude vypadat sociální práce v jednotlivých zařízeních, závisí na třech institucionálních předpokladech. Každá organizace si jasně vymezí poslání sociální práce. Dále je důležité pohlížet na práci sociálního pracovníka tak, že svou profesi vykonává v souladu se sociálními zákony a předpisy. Dále se řídí zakládajícími listinami, stanovami, metodikami, provozními řády, organizačními předpisy, kterých je často spoluautor.⁵⁶

⁵³ Srov. KAŠLÍKOVÁ, T., SÝKOROVÁ, J., BAXOVÁ, P. a kol. Personální podmínky a supervize. In *Standardy kvality sociálních služeb* [online]. Praha: MPSV, 2008, s.131-132. [cit. 1.3.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5966/4_vykladovy_sbornik.pdf>.

⁵⁴ Srov. MÜLLEROVÁ, L. Vyhláška [online]. Praha: MPSV, 2012, s.17. [cit. 12.2.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14306/vyhlaska_ZSPOD.pdf>.

⁵⁵ Srov. MACELA, M. *Metodické doporučení MPSV č. 1/2011 k některým otázkám spojeným s provozem a financováním zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc* [online]. Praha: MPSV, 2011, s. 18. [cit. 17.1.2014]. Dostupné na WWW:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/10314/Metodicke_doporuceni_MPSV_c1-2011-ZDVOP.pdf>.

⁵⁶ Srov. ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*, s. 20.

Sociální pracovník by měl být pro výkon své profese vybaven profesionálním vzděláním a odpovídajícími osobnostními dispozicemi. Nejenže má mít vysokou odbornost, ale i schopnost lidsky jednat a naplňovat tak lidský rozměr profese.⁵⁷

1.3.1 Náplň práce sociálního pracovníka v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Náplň práce sociálního pracovníka v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je stanovena v pracovní smlouvě. Sociální pracovník se řídí zejména zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zákonem č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, vše ve znění pozdějších předpisů. Směrodatné jsou pro sociálního pracovníka i Standardy kvality sociální služby, interní metodiky a další související zákony. Další pracovní povinnosti vztahující se k náplni práce sociálního pracovníka jsou uvedeny níže.⁵⁸

- Přijímání písemných, telefonických i osobních oznámení o dětech vyžadujících okamžitou péči, včetně oznámení anonymních.
- Podávání trestních oznámení v případě podezření na trestnou činnost proti dětem a mládeži.
- Sledování a řešení případů ubytovaných dětí, působení na státní orgány ve směru jejich včasného a účinného řešení.
- Vymáhání poplatků od rodičů a dávek sociální péče na ubytované děti.
- Podle potřeby svědectví před soudy.
- Podávání podnětů ke zbavení rodičovských práv.
- Navázání spolupráce s OSPOD, se zdravotnickými středisky, nemocnicemi, školami a dalšími kolektivními zařízeními.
- Bezplatné základní sociálně právní poradenství pro veřejnost.
- Vedení evidence o dětech v zařízení, která obsahuje:
 1. jméno a příjmení dítěte, pokud je známo,
 2. datum narození dítěte, pokud je známo; není-li známo datum narození dítěte, uvede se přibližný věk dítěte,⁵⁹

⁵⁷ Srov. JANKOVSKÝ, J. Proměny povolání sociálního pracovníka. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2007, roč. 2007, č. 4, s. 43.

⁵⁸ Srov. KOLEKTIV AUTORŮ. *Povinnosti sociálního pracovníka v zařízení*, s. 6-7.

⁵⁹ Tamtéž, s. 6-7.

3. adresu místa trvalého pobytu; není-li známa, uvede se jiný údaj o místě pobytu dítěte před přijetím do zařízení,
 4. datum a čas přijetí dítěte do zařízení a datum jeho ukončení,
 5. důvod přijetí dítěte do zařízení.
- Vedení spisové dokumentace dětí umístěných v zařízení, která obsahuje:
 1. údaje uvedené v evidenci,
 2. kopie rozhodnutí soudu o umístění dítěte v zařízení, žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností o umístění dítěte v zařízení, doklad o přijetí dítěte a písemnou dohodu,
 3. záznamy o spolupráci zařízení s orgány sociálně- právní ochrany, s dalšími orgány, právníky i fyzickými osobami,
 4. záznamy o pomoci a léčbě poskytnuté dítěti, o přijatých opatřeních ve vztahu k dítěti, o poskytnuté lékařské péči a jejích důvodech,
 5. kopie hlášení obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností o tom, že dítě pobývá v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,
 6. další údaje potřebné pro poskytování sociálně-právní ochrany.
 - Při přijetí dítěte do zařízení informuje formou Hlášení orgán sociálně-právní ochrany dětí, v jehož obvodu má dítě trvalé bydliště, zároveň orgán sociálně-právní ochrany dětí, v jehož obvodu se zařízení nachází. Kopie Hlášení o přijetí dítěte se posílá na ústředí pobočky, další kopie se zakládá do spisu nově přijatého dítěte a poslední kopie se ukládá do Evidence dětí nově přijatých.
 - Žádá o dávku Přídavek na dítě.
 - Pravidelně 1x měsíčně zasílá Krajskému úřadu podklady ohledně umístěných dětí pro účely žádosti o příspěvek na dítě svěřené do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.⁶⁰
 - Jednou za rok provede zákonným zástupcům dítěte vyúčtování přeplatků a nedoplatků příspěvku na úhradu pobytu a péče. Toto vyúčtování se zasílá pouze rodičům, kterým byl vyměřen příspěvek na úhradu pobytu a péče.
 - Na vyžádání podává ve stanovené lhůtě zprávy soudu a ostatním státním orgánům.
 - Podává zprávy orgánu OSPOD o vývoji, chování a projevech dětí a o kontaktech s rodinnými příslušníky, apod.

⁶⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Povinnosti sociálního pracovníka v zařízení*, s. 7.

- Poskytuje dítěte odbornou péči sociálního pracovníka.
- Poskytuje rodičům odbornou pomoc sociálního pracovníka.
- Informuje rodiče o všech skutečnostech ohledně dítěte.
- Poskytuje poradenství dítěti, jeho rodičům nebo osobám odpovědným za výchovu dítěte.
- Spolupracuje s rodinou a poskytuje této rodině pomoc při vyřizování a zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, zajišťuje jim terapie, nácvik rodičovských a dalších dovedností, které rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte nezbytně potřebuje pro péči a výchovu dítěte, a to v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte zpracovaným orgánem sociálně-právní ochrany.
- Seznámí dítě s jeho právy a povinnostmi.⁶¹

Důležitou součástí při naplňování těchto povinností sociálních pracovníků je spolupráce s jinými subjekty. Jedná se zejména o spolupráci pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí.⁶²

1.3.2 Spolupráce sociálního pracovníka s některými subjekty

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc má písemně zpracována pravidla upravující spolupráci zařízení s rodiči, obecním úřadem obce s rozšířenou působností a dalšími fyzickými osobami, právníckými osobami a orgány veřejné moci, které jsou zapojeny do řešení situace dítěte při vytváření plánu poskytování sociálně-právní ochrany dítěti v zařízení.⁶³

Je důležité zaměřit se na mezioborovou spolupráci zejména v případech ohrožených dětí. Jestliže dítě jeví znaky zanedbávání či týrání, neprodleně o skutečnostech informuje sociální pracovnice orgán sociálně-právní ochrany dětí a Policii České republiky. Zároveň kontaktuje i lékaře, kterého požádá o prohlídku a vypracování lékařské zprávy a dětského psychologa. Součinnost těchto orgánů by v případě dětí zasažených syndromem CAN měla být samozřejmostí.⁶⁴

⁶¹ Srov. KOLEKTIV AUTORŮ. *Povinnosti sociálního pracovníka v zařízení*, s. 9.

⁶² Srov. *Standardy péče o ohrožené děti a jejich rodiny* [online]. Praha: MPSV, s.4-5. [cit. 20.1.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/13838/Standardy.pdf>>.

⁶³ MÜLLEROVÁ, L. *Vyhláška* [online]. Praha: MPSV, 2012, s.18. [cit. 12.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14306/vyhlaska_ZSPOD.pdf>.

⁶⁴ Srov. MACKOVÁ, I. *Role pedagoga v multidisciplinárním týmu pomáhajících profesionálů* [online]. Praha: Metodický portál. [cit. 20.2.2014]. Dostupné na

Z mnoha subjektů spolupracujících se zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc je třeba zdůraznit nezbytnost úzké spolupráce ZDVOP a OSPOD. Pracovníci ZDVOP se stávají významným partnerem OSPOD při poskytování sociálně-právní ochrany přijatému dítěti. Pracovníci obou stran tak jednájí v zájmu dítěte, informují se a respektují. Pro tuto úzkou spolupráci je důležité vzájemné předávání informací. Kontaktují se i v případě okolností důležitých pro dítěte a jeho rodinu.⁶⁵

V případě příjmu dítěte do zařízení vyžadující okamžitou pomoc je zařízení povinno neprodleně tuto skutečnost oznámit příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Následně je zpětně orgán sociálně-právní ochrany dětí povinen zaslat zařízení do osmi dnů vyjádření o důvodnosti umístěného dítěte. Toto kritérium je stanoveno i zákonem.⁶⁶

1.3.3 Některé činnosti sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Sociální práce je setkání mezi sociálním pracovníkem a klientem. Každý má v tu chvíli za sebou svůj příběh (část života), kterým je ovlivněn. Na schopnosti vzájemného pochopení závisí, zda setkání bude úspěšné. Postavení a situace obou ale není stejná. Sociální pracovník je ve výhodě, klient je v nouzi. Sociální pracovník má proto větší odpovědnost a měl by použít všechny schopnosti, dovednosti a osobní nasazení. Přesto nemusí být jeho práce úspěšná nebo alespoň nemusí přinést výsledek okamžitě a v takové podobě, jak očekával. i na klientovi záleží, zda je připraven, ochoten nabízet pomoc přijmout, zda chce něco pro zlepšení své situace udělat.⁶⁷

Protože pracovník chce pomáhat, klade si od prvopočátku kontaktu s klientem klade otázku, co klient potřebuje. Má ji na mysli, když se připravuje na setkání, když pracuje před setkáním se spisy, když mluví s klientem. Odpověď na tuto otázku je klíčem, kterým si pracovník otevírá možnost uspokojení své vlastní potřeby být užitečný.⁶⁸

WWW:<<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/17909/ROLE-PEDAGOGA-V-MULTIDISCIPLINARNIM-TYMU-POMAHAJICICH-PROFESIONALU.html/>>.

⁶⁵ Srov. *Metodická informace*, s.4.

⁶⁶ Srov. PŘÍHODOVÁ, K. *Stanovisko MPSV* [online]. Praha: MPSV, 2007, s. 2, [cit. 1.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7278/Stanovisko_MPSV_02.pdf>.

⁶⁷ DOČKAL, J. *Člověk v současném světě*, s. 20.

⁶⁸ BEDNÁŘOVÁ, J. *Vybrané metody sociální práce* [online]. Praha: Evangelická akademie, 2010, s. 10, [cit. 21.12.2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.eapraha.cz/joomla/images/dokumenty/ss/skripta/met.pdf>>.

1.3.3.1 Umístění dítěte do zařízení

Umístit dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc lze na základě některého ze čtyř právních titulů, definovaných v § 42, odstavce 2, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Nezletilé dítě lze tedy přijmout na základě rozhodnutí soudu, žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, žádosti zákonného zástupce dítěte nebo požádá-li o to samo dítě.⁶⁹

Důležité je vědět, na základě kterého právního titulu bylo dítě do zařízení přijato. Každý jednotlivý právní titul se pak může lišit souhlasem pobytu dítěte mimo zařízení, posouzením vzniku nároku na státní příspěvek, stanovením rodičů platit příspěvek na úhradu pobytu a péče či ukončením pobytu dítěte v zařízení.⁷⁰

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc má písemně zpracovaná pravidla pro uzavírání dohod o svěřeni dítěte do péče zařízení, zejména kdo je oprávněn dohodu uzavřít, jaké další náležitosti, kromě těch zákonem stanovených dohod, obsahuje, jaké přílohy jsou spolu s dohodou předány zákonnému zástupci, se kterým je dohoda uzavírána a též možnosti zrušení dohody. Při uzavírání dohody zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc postupuje tak, aby obsah a účel byl pro zákonné zástupce i dítě srozumitelný.⁷¹

- **Dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu**

Dítě může být do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc umístěno na základě rozhodnutí soudu. Soud vydává rozsudek o předběžném opatření podle občanského soudního řádu. Může tak být vydáno i rozhodnutí o svěřeni dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které je upřednostněno před ústavní péčí. V rozhodnutí soudu musí být vždy uvedeno konkrétní zařízení, do kterého se dítě umísťuje.⁷²

- **Dítě umístěno na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností**

Požádat o umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc může i obecní úřad obce s rozšířenou působností. Důvodem umístění mohou být případy, kdy dítě nemůže zůstat v péči rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu a rodič není schop situaci řešit. I samotný rodič může podat podnět obecnímu úřadu obce s rozšířenou

⁶⁹ Srov. JIRKOVÁ, K. *Metodická informace MPSV* [online]. Praha: MPSV, 2013, s. 5 [cit. 2.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/16207/Metodika_ZDVOP_zar.pdf>.

⁷⁰ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 184.

⁷¹ MÜLLEROVÁ, L. *Vyhláška*, [online]. Praha: MPSV, 2012, s.18 [cit. 12.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14306/vyhlaska_ZSPOD.pdf>.

⁷² Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 184.

působností žádost o umístění dítěte. Při podání těchto žádostí o umístění dítěte do zařízení je úřad obce s rozšířenou působností povinen po dobu nejdéle 24 hodin podat k soudu návrh o předběžném opatření nebo sehnat souhlas zákonného zástupce dítěte či jiné osoby odpovědné za výchovu s pobytem dítěte v zařízení. I když může být právní titul umístění dítěte do zařízení změněn, vždy je nutné se řídit prvotní žádostí obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Vzniká tak nárok zřizovatele na státní příspěvek a povinnost rodičů hradit příspěvek na pobyt a péči dítěte v zařízení.⁷³

- **Na základě žádosti zákonného zástupce dítěte**

Žádost zákonného zástupce o umístění dítěte do ZDVOP musí být vždy podložena písemnou dohodou zákonného zástupce dítěte (rodič, oba rodiče, poručník) se zařízením, obsahující náležitosti stanovené § 42 odst. 8 ZSPOD. Stejně jako v předcházejících případech musí být dostatečně jasně označeno dítě, zákonný zástupce a zařízení, do něhož má být dítě umístěno, jakož i dohodnutá délka pobytu dítěte v zařízení (nejdéle 3 měsíce).⁷⁴

- **Požádá-li o to dítě**

Nejsou výjimečné ani situace, kdy se děti ocitají v tak složité nebo ohrožující situaci, že žádají o umístění do dětského domova nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc samy. Proto zákon dává dětem možnost, aby o umístění mohly požádat s tím, že situace dítěte se musí dále řešit.⁷⁵

I v případě, že dítě samo požádá o umístění do ZDVOP, musí příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí do 24 hodin, buď podat návrh soudu na předběžné opatření (v případě tzv. rychlého předběžného opatření jde o záležitost 24 hodin, v případě obvyčejného předběžného opatření 7 dní), nebo opatřit souhlas zákonného zástupce. V tomto případě o umístění musí rodič souhlasit.⁷⁶

Jestliže OSPOD opatří písemný souhlas zákonného zástupce nebo podá soudu návrh na vydání předběžného opatření, předá kopii tohoto dokumentu ZDVOP, v jehož péči se dítě nachází. Následně spolu s žádostí OSPOD o umístění dítěte tvoří právní titul pro pobyt dítěte v zařízení. V případě, že bylo dítě týrané, zneužívané, zanedbávané či jinak ohrožené, je mu poskytnuta pomoc v rámci azylu, dokud se jeho situace nevyřeší.

⁷³ Srov. MARKSOVÁ, M. Stanovisko MPSV k umístění dětí do ZDVOP, s.2.

⁷⁴ JIRKOVÁ, K. *Metodická informace MPSV* [online]. Praha: MPSV, 2013, s. 11. [cit. 2.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/16207/Methodika_ZDVOP_zar.pdf>.

⁷⁵ NOVOTNÁ, V. BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 188.

⁷⁶ Srov. *Výhody Klokánků oproti ústavnímu systému* [online]. Praha: FOD [cit. 4.12.2013]. Dostupné na WWW: <<http://fod.cz/>>.

Při příjmu dítěte je nutné uvést jednoznačné označení dítěte a ZDVOP, dále i datum a čas přijetí do zařízení.⁷⁷

⁷⁷ Srov. JIRKOVÁ, K. *Metodická informace MPSV* [online]. Praha: MPSV, 2013, s. 12 [cit. 2.12.2013]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/16207/Methodika_ZDVOP_zar.pdf>.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Stanovení cíle

- **Stanovení cíle**

Výzkumným cílem je zmapovat, jaká je sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, případně vytvořit hypotézu v dané zkoumané problematice.

Poznámka: Sociální práce ze subjektivního pohledu sociálních pracovníků pracujících v některých zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc v Jihočeském a Plzeňském kraji.

- **Stanovení dílčích cílů**

Prvním dílčím cílem je zjistit, jak se sociální pracovníci zaměřují na své vzdělávání?

Druhým dílčím cílem je zjistit, zda umí sociální pracovníci popsat cílovou skupinu svého zařízení?

Třetím dílčím cílem je zjistit, jaká je spolupráce sociálních pracovníků s jinými subjekty?

Naplnění výzkumného cíle a dílčích cílů bylo směřováno ke stanovení hypotéz. Platnost hypotéz bude ověřena v rámci bakalářské práce.

2.2 Metody a technika sběru dat

- **Metody sběru dat**

K dosažení výzkumného cíle je zvolena strategie kvalitativního výzkumu. Jak uvádí Hendl, výhodou kvalitativního přístupu je, že výzkumník nezůstává jen na povrchu problému, ale zaměřuje se na hloubkový popis případu. Typické dále je, že se provádí v delším časovém intervalu v terénu a nedá se použít jakýkoliv statistických metod jako u kvantitativního výzkumu.⁷⁸

Zvolenou metodou kvalitativního sběru dat je dotazování. Využitá technika pro sběr dat byla technika rozhovoru.

- **Technika sběru dat**

Pro účely výzkumu je připravena jedna technika sběru dat. Jedná se o techniku polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory jsou určeny sociálním pracovníkům ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v Jihočeském a Plzeňském kraji. Šetření v rámci rozhovorů má za cíl zmapovat sociální práci v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Reichel označuje polořízený rozhovor jako rozhovor pomocí návodu. Tazatel má připravený soubor otázek, ale nemusí striktně dodržovat jejich pořadí. Pořadí otázek volí podle dané situace rozhovoru s respondentem, důležité ale je, aby byly probrány všechny otázky. Navíc tazatel může pokládat doplňující otázky, které pak uvede ve vyhodnocení. Správně vedený rozhovor by měl působit přirozeně a nenásilně. Tento typ rozhovoru je v sociální oblasti hojně využíván.⁷⁹

Jak uvádí Hendl při rozhovoru je nutné věnovat velkou pozornost jeho začátku a konci. Na začátku dotazování je důležité prolomit psychické zábrany respondenta i výzkumníka a seznámit jej s etickými zásadami rozhovoru. Zároveň je možné požádat o pořízení nahrávky. Naopak při ukončení dotazování je vhodné nabídnout další možnosti kontaktu, případně seznámit s výsledky výzkumu.⁸⁰

⁷⁸ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 50-53.

⁷⁹ Srov. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, s. 111-112.

⁸⁰ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 167.

Při polostrukturovaném rozhovoru je důležité dodržovat některé zásady, popsané autorkou Kozlovou:

- Správně odhadnout složitost zkoumaných problémů resp. informačních požadavků a to z hlediska charakteru respondentů (vzhledem k jejich věku, vzdělání, inteligenci, informovanosti v dané oblasti apod.).
- Koncipovat rozhovor jako přirozený, nenásilný dialog, kde jedna otázka navazuje na druhou, střídají se otázky snazší s obtížnějšími apod.
- Počítat s narůstáním únavy v průběhu rozhovoru a s poklesem pozornosti a přizpůsobit tomu náročnost tématu i plán rozhovoru a omezit trvání rozhovoru na únosnou míru (za maximální hranici se běžně považuje 1 hod).
- Motivovat respondenty vhodným vysvětlením smyslu rozhovoru (morálně, finančně, zárukou anonymity apod.).
- Vytvořit přátelskou, nikoliv však přehnaně důvěrnou atmosféru.
- Zajistit dodržování předepsaného postupu (stanovené míry standardizace, způsobu použití instrumentů, pomůcek).
- Mít připraveny rámcově odpovědi pro vysvětlení nepochopených otázek, uvádění příkladů apod.
- Používat srozumitelný jazyk blízký jazyku respondenta, vyloučit zejména specifické odborné výrazy (pokud nejde o specifické interview s odborníky).
- Zajistit koncentraci respondenta na daný problém a udržet jeho pozornost po celou dobu rozhovoru.
- Vyloučit subjektivní ovlivňování odpovědí tazateli.⁸¹

Typy použitých otázek v rozhovoru:

Identifikační – udávají údaje o respondentovi

Otevřené – dotazovaný má možnost vlastní volby, nechává se mu tak prostor pro jeho vyjádření. Záleží jen na něm, jak odpoví.⁸²

Polootevřené – výzkumník předkládá svůj výčet odpovědí, ale počítá s odlišným názorem dotazovaného. Nechává mu tak prostor pro jeho vlastní vyjádření.⁸³

⁸¹ KOZLOVÁ, L. *Výzkum v sociální oblasti* [online]. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Copyright © 2002-2014 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/index.htm>.

⁸² Srov. ZICH, F. *Úvod do sociologického výzkumu*, s. 46.

V rámci tohoto výzkumu byl sestaven rozhovor, který obsahuje 25 položek. Z celkového počtu otázek je 6 identifikačních (otázka č. 1, 2, 3, 4, 5 a 6), 21 otevřených (otázka č. 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 25) a 5 polootevřených (otázka č. 8, 11, 18, 19, 22).

Pro přehlednost jsem sestavila otázky do 4 okruhů:

- I. Identifikační údaje
- II. Sociální práce
- III. Spolupráce s některými subjekty
- IV. Doplnující otázky

Identifikační otázky zjišťovaly věk, vzdělání, pracovní pozici, délku praxe v zařízení respondentů a délku fungování zařízení. Otázky zařazené do okruhu sociální práce se zabývaly motivem profese sociálního pracovníka. Zjišťovaly názory sociálních pracovníků ke své praxi, přístup a základní náhled na sociální práci v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Třetí okruh spolupráce s některými subjekty zjišťoval, s kým nejvíce sociální pracovníci spolupracují, jak hodnotí tuto spolupráci, kde by spolupráci zkvalitnili, případně v čem je složitá. Poslední okruh otázek doplňoval pohled respondentů na sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Rozhovor pro sociální pracovníky v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je uveden v Příloze č. 1.

⁸³ Srov. ZICH, F. *Úvod do sociologického výzkumu*, s. 46.

2.3 Popis terénu výzkumu a vzorku respondentů

• Popis terénu výzkumu

Pro sběr dat týkajících se tohoto výzkumu jsem si vybrala dva kraje. Jedním z nich je Jihočeský kraj, druhým kraj Plzeňský. Stanovila jsem si tyto kraje především z toho důvodu, že v Jihočeském kraji žiji, pro ten druhý kraj jsem se snažila najít stejná, nebo alespoň podobná kritéria ke kraji Jihočeskému.

Centrem výzkumného terénu byla zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v Jihočeském a Plzeňském kraji. V Jihočeském kraji se studie týkala zařízení Klokánek Jindřichův Hradec a Dětského centra Jihočeského kraje Strakonice. V rámci Plzeňského kraje jsem si vybrala Klokánek Janovice nad Úhlavou a Robinson Klenčí.

Stanovení stejných, podobných kritérií pro výběr terénu výzkumu je:

1. Rozloha krajů: Jihočeský kraj (10 057)⁸⁴, Plzeňský kraj (7 561).⁸⁵
2. Počet obyvatel: Jihočeský kraj (636 723)⁸⁶, Plzeňský kraj (573 206).⁸⁷
3. Nezaměstnanost: Jihočeský kraj (6,09 %) ⁸⁸, Plzeňský kraj (6,03%) ⁸⁹
4. Týrané, zneužívané, zanedbávané děti: Jihočeský kraj (hodnota 1)⁹⁰, Plzeňský kraj (hodnota 2).⁹¹

Výzkum byl proveden v únoru a březnu 2014. Cílovou skupinu tvořili sociální pracovníci pracující v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Zařízení FOD Klokánek Jindřichův Hradec je jedno z pracovišť Fondu ohrožených dětí v České republice, zároveň je jediné v Jihočeském kraji. Klokánek se oficiálně v Jindřichově Hradci otevíral 1. 6. 2011. Nachází se na okraji města, v klidném prostře-

⁸⁴ *Jihočeský kraj* [online]. © Belleville 2001-2002, [cit. 6.3.2014]. Dostupné na WWW:

<<http://www.jihocesky-kraj.cz/infomenu.asp?r=1>>.

⁸⁵ *Základní informace o kraji* [online]. Plzeň: Krajský úřad Plzeňského kraje, [cit. 6.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/plzensky-kraj>>.

⁸⁶ *Jihočeský kraj* [online]. Praha: Český statistický úřad, posl. úpravy 1.3.2014 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/krajenejnovejsi/xc>>.

⁸⁷ *Plzeňský kraj* [online]. Praha: Český statistický úřad, posl. aktualizace 28.5.2012 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/krajenejnovejsi/xp>>.

⁸⁸ *Nezaměstnanost v kraji podle MPSV k 31.7.2013* [online]. Praha: Český statistický úřad, posl. aktualizace 14.8.2013 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW:

<http://www.czso.cz/xk/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v_kraji_podle_mpsv_k_31_7_2013>.

⁸⁹ *Nezaměstnanost v kraji podle MPSV k 31.7.2013* [online]. Praha: Český statistický úřad, posl. aktualizace 14.8.2013 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW:

<http://www.czso.cz/xk/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v_kraji_podle_mpsv_k_31_7_2013>.

⁹⁰ TOPINKA, D. *Sociodemografická analýza*. Ostrava: SocioFaktor, 2013, s. 410 [online]. [cit.8.3.2014]. Dostupné na WWW:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/15675/SOCDEM_ANALYZA_OHROZENE_DETI.pdf>.

⁹¹ Tamtéž.

dí. Budova má dvě patra a 7 bytových buněk. Zařízení je limitováno počtem lůžek pro děti, maximálně 28 dětí, a je určeno dětem od narození do zletilosti. V zařízení pracuje vedoucí zařízení, sociální pracovnice, administrativní pracovnice, údržbář a zaměstnanci v přímé péči, nazývané „tety“. Tety mají ve svých rodinných buňkách v péči maximálně 4 děti. V každé buňce pracují dvě tety, které se po týdenním intervalu střídají a zajišťují tak 24 hodinovou péči.⁹²

Souhlas s užíváním názvu „Klokánek Jindřichův Hradec“ je uveden v Příloze č. 2.

Dětské centrum Jihočeského kraje funguje od roku 2006 jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Služba je určena dětem od narození do 18 let věku (převážně kojencům a batolatům) s kapacitou maximálně 25 dětí. O děti pečuje odborný multidisciplinární personál, včetně jedné sociální pracovnice.⁹³

Souhlas s užíváním názvu „Dětské centrum Jihočeského kraje“ je uveden v Příloze č. 3.

Zařízení FOD Klokánek v Janovicích nad Úhlavou je v provozu již od dubna 2009. Je jediným v Plzeňském kraji a největším Klokánkem v celé České republice. K lednu 2014 poskytovalo domov 33 dětem. Zařízení je určeno pro děti do 18 let věku. V zařízení kromě personálu v přímé péči pracují i odborní pracovníci, jako je vedoucí zařízení, dvě sociální pracovnice a psycholog. Další pracovní pozice v zařízení jsou: pracovnice pro sponzoring a správce budovy.⁹⁴

Souhlas s užíváním názvu „Klokánek Janovice nad Úhlavou“ je uveden v Příloze č. 4.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Robinson při Dětském domově Staňkov je určeno pro děti od 6 do 18 let věku. Maximální kapacita tohoto zařízení je 18 dětí. Prostředí, ve kterém se zařízení nachází, působí velmi rodinně.⁹⁵

Souhlas s užíváním názvu „Robinson – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc“ je uveden v Příloze č. 5.

⁹² *Klokánek Jindřichův Hradec* [online]. Jindřichův Hradec: Klokánek, © 2011 - 2014 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.klokanej-jh.cz/o-nas.html>>.

⁹³ *Dětské centrum Jihočeského kraje* [online]. Strakonice: DCJK, Copyright © 2010 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://dcjk.cz/about.html>>.

⁹⁴ *Klokánek Janovice nad Úhlavou* [online]. Janovice nad Úhlavou: Klokánek, © 2010 - 2014 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.klokanej-janovice.cz/>>.

⁹⁵ *Robinson* [online]. [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.ddstankov.cz/robstod.htm>>.

- **Popis vzorku respondentů**

Volba vzorku respondentů se odvíjela od tématu bakalářské práce. Výzkum probíhal od února do března 2014. Respondenty byly sociální pracovníce ve vybraných zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc v Jihočeském a Plzeňském kraji. Z celkového počtu 7 vybraných respondentů se výzkumu účastnilo celkem 5 respondentů. Respondenti **byli vybráni na základě podobnosti vybraných kritérií dvou krajů**. Všichni vybraní respondenti ochotně odpovídali a spolupracovali. Vzhledem k délce rozhovoru a možné únavě byly rozhovory vedeny individuálně. V některých případech byly rozhovory vedeny telefonicky a v oddělených časových úsecích. Při vyhodnocení výsledků respondentů mi pomohla jejich upřímnost a otevřenost. Výsledky rozhovorů všech respondentů jsem zaznamenala na záznamový arch. Zbylí respondenti, kteří se měli také účastnit mého výzkumu, se neúčastnili z důvodů časové vytíženosti.

2.4 Výsledky

V této kapitole budou popisovány názory a hodnocení respondentů k jednotlivým otázkám rozhovoru. Otázky jsem si rozdělila do čtyř okruhů a pro přehlednost výsledků jsem respondenty označila R 1-5.

Z počátku jsem se rozhodla interpretovat otázky spojené s okruhem identifikačních údajů. V tomto okruhu jsem se zaměřila na věk, vzdělání, možnost dalšího vzdělávání, pracovní pozici respondentů a délku existence zařízení, ve kterém pracují.

Z rozhovorů vyplynulo, že všichni respondenti jsou vzděláni na úrovni Vyšších odborných škol sociálních, tudíž splňují předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka. Zároveň tři z pěti respondentů v současné době studují na vysoké škole. R1: „*V současné době studuji formou kombinovaného studia na Teologické fakultě v Českých Budějovicích, obor Charitativní práce*“, R4 na otázku zda se věnuje dalšímu vzdělávání odpověděl: „*Ano, v září chci dodělat bakaláře*“ R5 „*Studuji magistra, Etika sociální práce na Teologické fakultě.*“ Tito respondenti se věnují dalšímu vzdělávání, i když pracují v zařízení méně jak 7 let. Ačkoliv se R3 nevěnuje vysokoškolskému vzdělávání, k této otázce dodává: „*Ano, v budoucnu mám v plánu nadále ještě studovat.*“ Překvapilo mě, že tyto profese jsou zastoupené jen mladými lidmi, kdy nejmladšímu respondentovi (R1) je 24 let a nejstaršímu (R5) 34 let. Průměrná délka praxe všech respondentů je 4 roky, kdy nejkratší doba praxe je 2 a půl roku (R1) a nejdelší 7 let (R5).

V průběhu zjišťování otázek mě zajímalo i na jakých pracovních pozicích respondenti pracují. Samozřejmě jsou všichni zaměstnání na pracovní pozici sociálního pracovníka, ale zároveň R1 dodává: „*Začínala jsem na pozici sociální pracovnice, po roce jsem povýšila na zástupkyni vedoucí.*“ R4 je zároveň vedoucím zařízení. Zajímavým zjištěním je, že oba tyto respondenti studují vysokou školu.

Všichni respondenti mají dále zájem o další vzdělávání. „*...čtu odbornou literaturu, vyhledávám metodiky na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí, kromě toho musím také studovat zákony, které se každou chvílí mění...; zákony, vyhlášky také samozřejmě studuji.*“ Z odpovědí respondentů je patrné, že i když se vzdělávají na vysokých školách, mají zájem vzdělávat se i jinak. Pojem další vzdělávání jsem musela některým respondentům vysvětlit. Cílem této otázky nebylo zjistit, zda studují na některé z vysokých škol, ale zda se věnují samostudiu, četbě odborných knih, časopisů, nových metodik či zákonů.

S otázkou celoživotního vzdělání také souvisí možnost pracovníků účastnit se supervizí. Všichni respondenti (kromě R1) se v rámci svého zaměstnání účastní supervize. Reakcí R1 na otázku poskytování supervizí bylo: *„Neúčastním, protože mi nikdy nebyla umožněna. Nevím proč, nikdy ji vedoucí nezorganizovala. Jinde se supervize účastní.“* Dále jsem se zeptala, zda to považuje za problém? *„Ano vidím, to jako velký problém.“* Následnou otázkou bylo, co by se tedy supervizí dalo zlepšit? *„Lepší postup při řešení nějakého problému. Lepší vztahy na pracovišti. Myslím si, že by má práce byla kvalitnější, bez stresu, bez vyčerpání. Rozhodně bych se supervize ráda účastnila, bohužel mi nebyla umožněna.“* Zajímavé je, že tento respondent pracuje v zařízení již dva a půl roku a doposud se supervize nezúčastnil.

Z výše uvedených názorů respondentů vyplývá, že se všichni pozitivně staví k otázce celoživotního vzdělávání. Je patrné, že se chtějí problematice svého zaměstnání věnovat a získávat tak hlubší rozměr ke své profesi. Zajímavým poznatkem je, že dva z pěti respondentů pracují v zařízení nejenom na pozici sociální pracovníce, ale také na pozici vyšší (zástupce vedoucí, vedoucí).

V průběhu rozhovoru jsem se následovně zaměřila na druhý okruh otázek spojených se sociální prací respondentů v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Mou snahou bylo zjistit, jaká byla jejich motivace k tomu, že se stali sociálním pracovníkem? Všichni respondenti vždy tíhli k sociální oblasti, k sociální problematice. Tato oblast sociální práce jim přišla „přitažlivá“. R1 na tuto otázku odpověděl: *„Zajímala mě sociální oblast a chtěla jsem více porozumět sociální problematice. Oblast sociální práce pro mě byla velmi přitažlivá a zajímavá. Vždycky jsem chtěla pracovat s lidmi.“* R2 doplňuje: *„Chtěla jsem pracovat s mladými lidmi, ohroženými, drogově závislými. Ale původně jsem chtěla studovat pedagogiku, což mi nevyšlo, pak jsem zvolila tento obor a šla na to trochu z jiné strany.“* R3 jednoznačně říká: *„Vždy mě zajímala sociální problematika, to, jak pomáhat dětem, lidem, kteří to potřebují.“* Tak jako R4: *„Baví mě práce s dětmi a ta možnost pomáhat.“* R5 svou motivaci volby profese vidí takto: *„...pomáhat lidem, práce s dětmi, nevšední a zajímavá práce, slučuje se práce z několika profesí dohromady a hlavně práce, kde je vidět výsledek.“*

V pokračování rozhovoru jsem se zajímala o to, jak respondenti pohlížejí na svou profesi. Při této otázce měli respondenti navržené možnosti odpovědí a prostor tak svou odpověď zdůvodnit. Zjistila jsem, že své povolání považují za velmi náročné (R1), spíše náročné (R4), až spíše nenáročné (R2, R3, R5). R1 svou velmi náročnou profesi zdůvodnil následovně: *„Jsou to osudy dětí. Když třeba vidím, jak k nám děti přijdou zane-*

dbané, špinavé, vyhublé, bez úsměvu. Je to psychicky náročné, když vidím děti týrané, zanedbávané, nedůvěřivé. Je tedy náročný příjem dětí a postupně i práce s dětmi. Jak se k nim chovat, jak s nimi komunikovat. Komunikace je náročná i s rodiči, je s nimi špatná spolupráce a jsou nezodpovědní. Vadí mi nezodpovědnost rodičů, neochota na něčem spolupracovat. Například když rodiče slíbí dětem, že přijdou, a pak nepřijdou. Nesmím ale všechny rodiče házet do jednoho pytle. Jsou i tací, kteří chtějí spolupracovat a snaží se. Když vidím, že rodičům na jejich dětech záleží a děti mají své rodiče rády, mám radost, když děti odchází zpět do své původní rodiny. Samozřejmě je důležitý dohled nad rodinou, podpora a správná pomoc. Ted' mluvím o rodinách, které se ocitly na ulici, aniž by své děti týraly, zneužívaly nebo zanedbávaly. Myslím si, že v dnešní době je špatně nastavená bytová politika, že lidé, kteří se budou ocitát na ulici, bude přibývat.“ R4 uvedl svou profesi jako spíše náročnou a zdůvodňuje ji takto: „Jednání s rodiči dětí je mnohdy velmi komplikované a časová náročnost.“ To doplňují R2, R3 i R5, kteří vidí svou profesi za spíše nenáročnou. R2: „Jednání s některými klienty – jak s dětmi, tak s jejich rodiči. Někdy je spolupráce obtížná, někteří rodiče jsou narkomani nebo psychicky nemocní lidé. To vše práci ztěžuje.“ R3 považuje za nejvíce náročné: „Komunikace s rodiči dětí.“ Pouze R5 vidí náročnost profese v tom: „Když musím vyřešit situaci dítěte tak, jak bych to bez zákonů a dalších předpisů nikdy dobrovolně nevyřešila, když vím, že dítě od nás nejde do lepšího, ale hlavně upravená novela zákona, která není v zájmu dětí.“ Zároveň říká, že profese je „obecně spíše nenáročná, nelze to brát jen jako zaměstnání, i když psychicky mnohdy velmi náročná.“ z odpovědí respondentů je zřejmé, že výkon jejich profese komplikuje složitá komunikace s některými rodiči a některé zákony.

Velmi podstatná pro můj výzkum byla otázka, jak tedy vypadá sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc? Svou profesi popsal R5 následovně: „Zajišťujeme komplexní péči dítěti, ale snažíme se do toho dát vždy něco navíc, a to se při počtu 28 dětí, to je podle zákona, dá zvládnout. Důležité pro mne je, že znám všechny děti osobně, chodím si s nimi hrát a tak, když mám o dítěti napsat např. zprávu, tak je to i osobní, a ne jen formální. Péče o děti ve ZDVOP se zkomplikovala přijetím nového občanského zákoníku a rozdrobila dosavadní fungující systém o děti.“ Podobně vidí svou profesi i jiní respondenti. Zdůrazňují tak model spojený s přímou péčí o klienta a administrativou. R1 vysvětluje: „Rozhodně je to spolupráce v multidisciplinárním týmu. Musíme spolupracovat s lékaři, psychology, psychiatry, se specialisty (oční, zubní), soudy, s OSPOD, s pedagogicko-psychologickou poradnou, s rodiči, s příbuznými,

s policií, se školami a školkami. Musíme mít všeobecný přehled, co se týká sociálních služeb. Mám tím namysli, pokud se matka snaží vytvořit si podmínky pro získání dítěte zpět do své péče a dítě ke své matce chce jít, tak matce hledáme například azylové zařízení.“ Odpověď zaměřenou na spolupráci a multidisciplinární tým, předčí již otázky směřované do jiného okruhu, proto komentáře respondentů k této oblasti budou uvedeny níže.

R1 pokračuje: „Je tam hodně administrativy, zejména při příjmu a propouštění a v průběhu pobytu dítěte ve ZDVOP se do spisové dokumentace průběžně zaznamenávají návštěvy, telefonáty. Myslím si, že to množství administrativy je důležité, když policie zažádá o informace, když se píšou zprávy k soudu, lékařské zprávy od psychologa, doktora, záznamy o průběhu pobytu dítěte. Tzn. kolikrát je byli rodiče navštívit, kolikrát volali, kolikrát si je vzali domů, jak se k nim chovali a ono k nim a reakce.“ R2 doplňuje: „Naší hlavní náplní je především administrativa kolem případu.“ R4 vidí jako podobu své práce zejména v poskytování pomoci a podpoře rodinám a jejich dětem v tíživé situaci. u R3 jde o: „Zajišťování potřebné péče klientům, tedy dětem.“ Respondenti se shodli na tom, že sociální práce ve ZDVOP je spojená s přímou péčí a podporou dětí. Zároveň tak uvedli, že je jim známá charakteristika zařízení podle zákona.

Velmi okrajově jsem se při rozhovorech s respondenty chtěla přiblížit i oblastem praxe, které považují za neobvyklé. Z odpovědí je patrné, že čtyři respondenti podávali trestní oznámení na zákonné zástupce. Tvrzením R2 je, že: „Už jsem jich podávala tolik, že mi to neobvyklé nepřijde.“ Jen R5 se s touto skutečností doposud nesešel. Zato má jako jediný respondent zkušenost s karanténou zařízení. „Měli jsme v zařízení zlatého stafilocoka. Karanténa se týkala kojence a trvala asi půl roku.“ Velmi zřídka uváděli respondenti aktivitu při anonymním porodu či výpověď před soudem.

Dále mě zajímalo, zda je všem pracovníkům známá problematika týraných, zneužívaných, zanedbávaných či ohrožených dětí. Znaky, podle kterých sociální pracovníci poznávají tuto skupinu dětí, byly dobře popsány v otázkách zaměřujících se na cílovou skupinu zařízení. Respondenti uváděli, že v zařízení pracují s dětmi týranými, ohroženými, zneužívanými a zanedbávanými. Odpovědí, s kterými dětmi v zařízení pracují nejvíce bylo jasně zřetelné, jak pracovníci vnímají zanedbávané děti. R1: „Jsou to děti psychicky deprimované, některé děti mají syndrom ADHD [porucha pozornosti s hyperaktivitou], některé bývají často nemocné, mají oslabenou imunitu. Jednou jsem se setkala se sourozeneckou skupinou, která nebyla očkovaná ani v případě povinného očkování. Často to bývají velké sourozenecké skupiny, po pěti nebo šesti sourozencích.

Nejčastěji to jsou děti zanedbané. V poslední době je k nám přiváží sociální pracovníce se soudním vykonavatelem. Děti jsou špinavé, zapáchají, jsou vyhublé, bledé, bez řádné lékařské péče. Postupem času vylezou na povrch i další informace, o kterých nikdo ze začátku neměl ani ponětí. Například co se dělo doma, co děti viděly, čím děti byly svědky.“ R3 se setkává nejčastěji: „S dětmi velmi zanedbávanými, a to po všech stránkách. Myslím tím hlavně po stránce hygieny, školy, chování, řeči a tak.“ R4 při popisu cílové skupiny zároveň vymezil i věkové rozmezí: „Děti od 0 až 18 let, převážně děti zanedbávané, týrané.“ Podobně popsal cílovou skupinu svého zařízení i R5: „Od 0 do 18 let, nově právě i s dětmi staršími, třeba 16-ti letými. Většinou však novorozenci, kojenci, batolata, odebraná pro špatnou péči, týraná, děti odložené rovnou v porodnici, děti nezletilé.“

Zajímala mě i otázka, z jakých právních titulů jsou děti do zařízení přijímány. Zákon vymezuje 4 právní tituly. Mým zájmem bylo zjistit, jakého právního titulu bude v praxi používáno nejčastěji. R2, R3, R4 uváděli, že nejčastěji do ZDVOP přijímají dítě na základě dohody se zákonným zástupcem. R5 říká: „*Tak na půl, na základě usnesení o předběžném opatření nebo žádosti městského úřadu, se souhlasem rodiče.*“ Zajímavým zjištěním pro mě bylo vyjádření R1, který se zmínil i o umístění dítěte do zařízení na vlastní žádost: „*Zpočátku jsem přijímali víc jak polovinu dětí na žádost zákonného zástupce, teď v posledním roce jsme přijali tak 80 % dětí na základě rozhodnutí soudu a to předběžného opatření. Na vlastní žádost dítěte jsme nepřijímali ani jedno dítě.*“ Z výpovědí respondentů je zřejmé, že do zařízení přijímají dítě na vlastní žádost zcela výjimečně. Nejčastěji jsou děti přijímány na základě žádosti zákonných zástupců.

Dále mě při rozhovorech zajímalo, jaký přístup respondenti uplatňují k dětem. R1 používá tento přístup: „*K dětem se musí přistupovat citlivě, nesmí se proti nim použít žádný fyzický trest, nesmí se na ně křičet, protože na křik byly zvyklé z domova. Vytvořit důvěru mezi mnou a dítětem, aby se mi mohlo svěřit. (...) Být k dětem upřímná je také důležitý. Myslím si, že jim nemá cenu nic nalhávat, protože když vyrůstaly ve své rodině, tak na to byly zvyklé. Nemají rády lež, protože ve lžích doma vyrůstaly. Dobře lež prokouknou a pak by ta důvěra nemohla vzniknout.*“ R3 uplatňuje „...*klidnost, vstřícnost, respekt dětí k pracovnícím v přímé péči a emocionálnost*“. R2 vnímá přístup k dětem tak, že v zařízení „...*je důležitá práce psychologa a v návaznosti s tím také práce našich tet, které jsou s tím dítětem 7 dní v týdnu a mohou s ním pracovat. Jsou to pro dítě důvěryhodné osoby.*“ R4 preferuje přístup na základě „*uspokojení jejich potřeb, preferování zájmů dítěte, porozumění, opora*“. Důležitým uplatňovaným přístupem

R5 je „brát je úplně normálně jako jiné děti, samozřejmě jim zajistit všechnu speciální péči a vyšetření a snažit se vyřešit situaci co nejdříve, ale hlavně jsou to děti!“ Všichni respondenti se shodli na tom, že uplatňují jimi uváděný přístup.

Třetím stanoveným okruhem, kterým jsem se zabývala v rozhovorech, byla spolupráce sociálních pracovníků s jinými subjekty. Snahou otázek bylo zjistit, s kterými subjekty sociální pracovníci pracují nejčastěji a zda může vůbec sociální práce ve ZDOVP fungovat bez jiných odborníků.

Ze zjištěného vyplývá, že všichni respondenti spolupracují s mnoha různými subjekty. Jde o spolupráci s OSPOD, Policií ČR, soudy, lékaři, psychology, psychiatry, školami, ZDVOP, s rodiči umístěných dětí a zcela výjimečně s ombudsmanem.

Spolupráce sociálních pracovníků se soudy je v případech, kdy podávají podnět k zákazu styku rodičů s dítětem a kdy jde o administrativu spojenou s pobytem dítěte. Zajímavým poznatkem je, že všichni respondenti spolupracují s OSPOD velmi často, se soudy a psychology velmi často a často. Přesto respondenti zdůrazňují, že by se soudy a OSPOD chtěli spolupracovat lépe.

Spolupráce sociálních pracovníků s OSPOD je v případech žádosti o umístění dítěte do ZDVOP, v případě zákonem stanovených návštěv pracovníků OSPOD ve ZDVOP, či podávání důvodnosti o umístění dítěte v ZDVOP.

Z rozhovoru jsem dále zjistila, že by měl sociální pracovník spolupracovat s rodinou dítěte. R4 uvádí, že spolupracuje s rodiči dětí, kdy spolupráci hodnotí: „...*tak asi 4, ale je to člověk od člověka různé, ale průměr tak 4, rodiče chodí za dětmi na návštěvy do návštěvní místnosti, nějaká návštěva je třeba každý den.*“ Respondenti v této souvislosti uváděli, že při práci sociálního pracovníka v zařízení je s rodiči náročná komunikace.

Respondenti hodnotili nejlepší spolupráci s psychology a lékaři. Velmi dobře ohodnotili spolupráci s OSPOD, policií, školami či jinými ZDVOP. Dobře hodnotili spolupráci se soudy. Četnost spolupráce s OSPOD považují za velmi častou, stejně tak jako se soudy, či psychology. Často pak hodnotili spolupráci s policií, lékaři, ZDVOP a školami, popřípadě s rodiči. Méně často pak spolupracují s psychiatry. S ombudsmanem navázal spolupráci jen R4. Je tedy patrné, že spolupráce s jinými subjekty je žádoucí a nutná. V průměru je u respondentů tato spolupráce hodnocena za velmi dobře až dobře.

Dále jsem se zajímala o to, s jakými jinými ZDVOP respondenti spolupracují a co je účelem jejich spolupráce? Respondenti pracující v Klokánku uvedli (kromě R3) spo-

luprací s jinými Klokánky, tedy v rámci FOD. V případě dětských center či domovů je spolupráce jen s jinými dětskými centry a domovy.

R1 potřebnost spolupráce zdůvodňuje: „*Ano, spolupracujeme v rámci konzultací s nějakými těžšími případy a zatím jsme nepřemísťovali žádné dítě do jiného kraje.*“ Spolupráci hodnotí jen v rámci organizace FOD. R2 uvádí: „*Spolupracujeme s jinými Klokánky, například ve věci přemístění dětí do jiného Klokánku z důvodu bližší vzdálenosti k rodičům. Jednou jsem také přemísťovala jednoho klienta do jiného ZDVOP z důvodu kratší vzdálenosti od školy, kterou navštěvoval.*“ Spolupráce s jinými ZDVOP u R5 probíhá jako „*...vzájemné rady a doporučení.*“ A probíhá v rámci organizace s jinými Dětskými centry. R4 zdůrazňuje, že spolupracují se ZDVOP při dětském domově: „*Děti tam končí pobyt nástupem do 1 třídy a následně je můžeme přijmout my.*“ Pouze R3, jako pracovník Klokánku, uvedl, že spolupracuje s ZDVOP Robinson (zařízení při Dětském domově Staňkov). Domnívám se, že mohlo být více kontaktů pracovníků se státními i nestátními organizacemi v rámci ZDVOP.

V závěru rozhovoru jsem se věnovala okruhu otázek, které byly doplňující. Tyto otázky pro mě měly velký význam. Snažila jsem se zjistit, co respondenti považují při své profesi za podstatné, jak všeobecně pohlíží na svou práci, co jim v zařízení chybí nebo zda považují své povolání za naplňující.

Zajímalo mě, zda respondenti považují svou profesi sociálního pracovníka za naplňující. Jednoznačně se všichni respondenti shodli na tvrzení, že ji za naplňující považují. R1 uvedl argument: „*Ano, rozhodně. Samotná práce s dětmi mě naplňuje.*“ R5 taktéž zdůvodňuje: „*Ano. Je to pro mne nejhezčí práce v tomto oboru, dítěti se může obrátit život k lepšímu a já jsem u toho, hlavně když se utvoří nová rodina, jako náhradní rodinná péče. Je to moc dojemné.*“ Jistou ambivalenci pocitů jsem rozpoznala u R2, který na otázku odpověděl takto: „*Svým způsobem ano. Ale člověk jde to té práce s jistými ambicemi, které ale rychle ztratí. Tato práce mne naplňuje, protože pomáhám dětem, které jsou ještě tak trochu bezbranné a někdy se stávají nástrojem při vyřizování účtů dospělých. Toho jsem byla jako malá sama svědkem, proto tohle jednání ze strany dospělých odsuzuji a stavím se na stranu dětí. Na druhou stranu jsou okolnosti, které naši práci hodně stěžují a to člověka vyčerpává a někdy i takovým způsobem, že si říkám, jestli ta moje práce má nějaký smysl.*“

Další podstatnou otázkou pro mě byla otázka, jak respondenti pohlíží na sociální práci ve ZDVOP? R5 říká: „*Nejen práce, ale i poslání a naplnění života, i když vlastní děti mám.*“ R4: „*Je to práce naplňující, občas psychicky a časově náročná.*“ R3: „*Po-*

zitivně, tahle práce je v naší republice potřebná.“ R1 považuje sociální práci: „Jako náročnou profesi s posláním pomáhat týraným, zneužívaným, zanedbávaným a jinak sociálně ohroženým dětem.“ R2 říká, že: „Sociální práce ve ZDVOP je určitě velmi důležitá, bez ní by to nešlo. Ale (...) pokud někdo Vaši práci neustále podrývá a shazuje, pak děláme věci, které v konečné fázi ani nemají smysl dělat. S novým Občanským zákonem se upravila doba pobytu ve ZDVOP. Vždy jsme byli jako Klokánek chváleni, jakou práci s dětmi odvádíme. Pokud ale bude dítě v Klokánku jen půl roku, je to doba, kdy se dítě tak akorát adaptuje a zajede a musí najednou být zase přemístěno. Chci říct, že v poslední době se setkávám s tím, že jsou k nám do Klokánku umisťovány děti ze Slovenské republiky. Tyto děti jsou rómského původu, obvykle mluví romsky, maďarsky a slovensky. Nemají zdravotní pojištění, nemají lékařskou dokumentaci. Zato přijdou ve zbídačeném stavu – vši, svrab, silné nachlazení apod. Půl roku je pro mě doba, kdy stihnu ze své pozice dětem akorát zajistit pojištění (a někdy ani to není možné), lékařská ošetření, vybavíme děti školními pomůckami, oblečením... Zkrátka je vytáhneme z toho nejhoršího, a děti pak odchází např. do dětského domova, který už s nimi nemá žádnou práci, v tomhle ohledu jsem svou práci zklamaná, že ji dělám za jiné.“ I když se všichni respondenti shodli na tvrzení, že sociální práce v ZDVOP je potřebná, náročná a naplňující, může tak být tento pohled chápán i jako profese, která „doplácí“ na zákony, s kterými se příliš neztotožňují a nehodnotí za pozitivní.

Na úplný závěr rozhovoru jsem se zaměřila na otázky směřující k tomu, co by si respondenti přáli, co jim v zaměstnání chybí, případně jak by sociální práci v ZDVOP zkvalitnili. Přáním respondentů do budoucna by bylo, dle R1: „Aby počet týraných a zneužívaných dětí ubývalo, aby se rodiče snažili a mohli zodpovědně převzít dítě do své péče, aby děti nebyly citově deprimované, aby kontakty dětí s rodiči byly ještě častější.“ „Aby bylo více externích specialistů, co docházejí do zařízení-psychologové, psychiatři, etopedové, logopedové a terapeuti (arteterapie).“ A možnost „Supervize, intervize, konzultace s odborníky.“ R5 by si přál: „Lepší zákony, které myslí na blaho dítěte, a ne na blaho biologického rodiče.“ R4 chybí v zařízení: „Finanční prostředky, snížení státního příspěvku je pro zařízení téměř likvidační. Chybí prostředky na nadstandardní aktivity dětí.“ R3 by zkvalitnil spolupráci s OSPOD. Lepší spolupráci doplňuje i R2, který říká: „Někdy naši práci podrývá OSPOD, nedá na naše doporučení a děti třeba vrátí zpět do rodiny a děti jsou do měsíce v Klokánku zpátky. Člověk má pak chuť říct, my jsme Vám to říkali. Takže zlepšení spolupráce s OSPOD i s některými sou-
dy.“ Dále zdůrazňuje, že: „Jako Fond ohrožených dětí jsme již hodně velké sdružení.

v každém Klokánku funguje sociální práce jinak, pokud by se postupy sladily, určitě by to bylo užitečné. k tomu by mohla napomoci různá školení a setkání nás, sociálních pracovníků. “ Všechny názory respondentů jsou zajímavé. Řada z nich je poučná a podstatná pro nové poznatky do oblasti sociální práce. Považuji je za názory odborníků, kteří své praxi rozumí.

2.5 Diskuze

Z výše uvedených výsledků rozhovorů se pokusím odpovědět na výzkumný cíl, který zní: *Jaká je sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc?*

Autoři Králová a Rážová uvádějí, že je všeobecně sociální práce považována za společenskovední disciplínu a praktickou činnost. Sociální práci může v České republice vykonávat jen ten pracovník, který splňuje požadavky stanovené zákonem o sociálních službách. Zákon včetně požadavků odborné způsobilosti, stanovuje i zdravotní způsobilost, bezúhonnost a způsobilost k právním úkonům.⁹⁶

Z rozhovorů vyplynulo, že všichni respondenti splňují požadavky na svou profesi, které jsou stanovené zákonem. Jsou vzděláni na úrovni vyšších odborných škol sociálních a splňují tak minimální vzdělávací standard. Někteří respondenti v současné době studují na vysokých školách.

Autorka Gulová uvádí, že sociální pracovník, který nabízí pomoc svým klientům, by měl disponovat širokou škálou dovedností a mít předpoklady pro výkon práce. Sociální pracovník by tam měl být empatický, tvořivý, cílevědomý, samostatný. Měl by mít zájem o nové informace, o další odbornost a v neposlední řadě i potřebu komunikace se spolupracovníky.⁹⁷

Dále bych chtěla navázat na autora Jankovského, který zdůrazňuje, že sociální práce je celoživotním povoláním a sociální pracovník by tak měl mít otevřenou možnost sebevzdělání a dalšího vzdělání.⁹⁸ Ze zjištěných odpovědí respondentů vyplynul kladný vztah o další vzdělání. Domnívám se, že jsou v některých případech „nuceni“ dále se vzdělávat, a to v případech, kdy se mění zákony, vydávají nové metodické příručky a odborné knihy.

S otázkou celoživotního vzdělání také souvisí možnost pracovníků účastnit se supervizí. Autoři Bednářová a Pelech zdůrazňují důležitost supervize u pomáhajících profesí. Tvrdí, že bez ohledu na to, jaké má sociální pracovník vzdělání či kurzy, je nutné, aby se supervizí účastnil.⁹⁹ Pracovníci, kteří se účastní supervizí mohou předcházet některým problémům. V organizacích by možnost supervize neměla chybět. Ve standardech kvalit sociálních služeb neziskové organizace je uvedeno, že pracovníci organizace jsou průběžně supervidováni nezávislým odborníkem. Avšak frekvence supervizí

⁹⁶ Srov. KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči*, s. 177.

⁹⁷ Srov. GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 35-36.

⁹⁸ Srov. JANKOVSKÝ, J. Proměny povolání sociálního pracovníka. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2007, roč. 2007, č. 4, s. 43.

⁹⁹ Srov. BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L. *Slabikář sociální práce na ulici*, s. 68.

je závislá na finančních prostředcích organizace a individuálních potřebách pracovníků.¹⁰⁰ Pokud tedy finanční situace není příznivá, doplácí na to zaměstnanci a jejich zdraví. Domnívám se, že kdyby byly časté a kvalitní supervize, nemusely by sociální pracovníci považovat svou profesi za příliš náročnou, spojenou s psychickou zátěží. Pokud chybí v organizaci možnost supervize sociálního pracovníka, považují to za nedostatek a případné riziko syndromu vyhoření.

Neboť, smyslem supervize (podpory) je, zaměřit se na profesní dovednosti pomáhajících pracovníků, sebereflexi, podporu týmových vztahů, případně hledání řešení problematických situací.¹⁰¹

Jak uvádí pan Jankovský, profese sociálního pracovníka je náročná a vyžaduje adekvátní vzdělání. Vzdělání je vázáno nejenom profesionální vybaveností, ale také na odpovídající osobnostní dispozice člověka. Od sociálního pracovníka tedy očekáváme vysokou odbornost, také i určitou vybavenost lidského jednání.¹⁰² S tím se ztotožňují i respondenti, kteří přistupují k dětem citlivě, klidně, s velkou mírou empatie, důvěry a porozumění. Profesi sociálního pracovníka nelze definovat pouze jako zaměstnání. Na tento pohled se příliš nepoukazuje a někdy je sociální práce nedocenená.

Tato oblast profese není vyplácená vysokými peněžními částkami, proto mě zajímalo, jaká byla motivace respondentů ke svému zaměstnání. Všichni se shodli na tom, že chtějí pomáhat dětem a lidem, kteří péči potřebují. To potvrzuje myšlenky autora Doležela, který uvádí, že nejčastější odpovědí na tuto otázku bude „Abych mohl(a) pomáhat lidem.“¹⁰³

Podoba sociální práce je v zařízeních spojená s administrativou, ale i s přímou prací klienta. Autor Matoušek popisuje, že se dnes ustupuje od klasického administrativního modelu sociální práce k přímé práci s klientem a s jeho rodinou.¹⁰⁴ Tuto změnu nemusí vnímat všude. Domnívám se, že je v některých organizacích stále mnoho administrativy, a to na úkor jiných úkonů. Proces, který se odvrací od administrativního modelu, je dle mého názoru záležitostí dlouhodobější.

Respondenti se v popisu profese sociálního pracovníka shodli na pomoci a péči ohroženým dětem. Tak to také definuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Uvádí, že

¹⁰⁰ Srov. KOL. AUTORŮ, *Standardy kvality sociálních služeb*, s. 2.

¹⁰¹ Srov. VRTĚLOVÁ, K. *Supervize* [online]. [cit. 15.3.2013]. Dostupné na WWW: <<http://psychoterapie-supervize.cz/supervize/>>.

¹⁰² Srov. JANKOVSKÝ, J. Proměny povolání sociálního pracovníka. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2007, roč. 2007, č. 4, s. 43.

¹⁰³ Srov. DOLEŽAL, J. Osobnostní rizika pomáhající praxe. Syndrom pomocníka ve světle biblické moudrosti, In *Spravedlnost a služba III.*, s. 34.

¹⁰⁴ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 203.

zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dětem, které se ocitly bez péče, stejně tak dětem, které jsou týrané, zneužívané či zanedbávané. Pomoc dětem tak spočívá v uspokojování základních životních potřeb a v náležitě odborné péči.¹⁰⁵

Přijmout dítě do zařízení lze na základě čtyř právních titulů: na základě rozhodnutí soudu, žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, žádosti zákonného zástupce dítěte nebo požádá-li o to samo dítě.¹⁰⁶ Respondenti uváděli, že nejčastěji umisťují děti na základě žádosti zákonného zástupce dítěte. Zákonní zástupci tak se zařízením podepisují smlouvu, která se nazývá Dohoda o svěřeni dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Druhým nejčastějším používaným právním titulem při příjmu dítěte je na základě rozhodnutí soudu. Jak uvádí Novotná a Burdová, výhodou § 42 v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí je, že si o umístění do zařízení mohou požádat samy děti.¹⁰⁷ Případů, kdy pracovníci přijmou dítě do zařízení na vlastní žádost, je velmi málo. Bývalý ředitel odboru pro rodiny M. Macela uvádí, že je podle statistiky většina dětí umístěna do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě dohody se zákonným zástupcem.¹⁰⁸

Všem respondentům je známá problematika týraných, zneužívaných, zanedbávaných dětí. Znaky, podle kterých sociální pracovníci poznají tuto skupinu dětí, byly dobře popsány v otázkách zaměřujících se na cílovou skupinu zařízení. Uváděli, že v zařízení pracují s dětmi týranými, ohroženými, zneužívanými, zanedbávanými. Z odpovědí bylo jasně zřetelné, jak vnímají zanedbávané děti. Autoři Langmaier a Krejčířová definují zanedbávání jako vážné opomíjení rodičovské péče nezbytné pro vývoj dítěte. Zanedbávání má mnoho znaků, kdy je chápáno např. jako nedostatek přiměřené výživy, oblečení, hygieny, přístřeší, v nedostatečném zajištění školní docházky, spojené s neplněním školních povinností a celkovým nezájmem o dítě.¹⁰⁹

Proto by se měl pracovník orientovat v problematice týraných, zneužívaných, zanedbávaných či ohrožených dětí. Měl by umět popsat konkrétní znaky či symptomy těchto dětí. Při výskytu daného znaku je pak třeba dítěti věnovat specifickou pozornost. Veške-

¹⁰⁵ Srov. Rodinné právo. *Úplné znění*, roč. 2013, č. 937, s. 44-45.

¹⁰⁶ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 181.

¹⁰⁷ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, s. 188.

¹⁰⁸ Srov. MACELA, M. *Změny v oblasti výkonu sociálně-právní ochrany pověřenými osobami*, [online].

Praha: MPSV, 2012, s. 19 [cit. 8.3.2014]. Dostupné na WWW:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/14227/Informace_1.pdf>.

¹⁰⁹ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 286.

ré svoje postřehy je pak vždy vhodné konzultovat s odborníkem z dané oblasti, a to co nejdříve, aby dítě nebylo zbytečně traumatizováno.¹¹⁰

Důležité je získat u dětí důvěru, přes sociálního pracovníka, psychologa či pracovníků v přímé péči. Zde se objevuje pozoruhodný model principu dvou střídavých tet. Tento model preferuje FOD. O děti se starají dvě stálé tety, 24 hodin denně a jsou jim k dispozici. Po týdnu se vystřídají s druhou tetou. Dětem tak dávají pocit jistoty a bezpečí.¹¹¹

Celkově lze říci, že sociální pracovníci považují svou profesi za náročnou, spojenou s psychickým vypětím a vyčerpáním. Za náročné včetně osudů dětí považují jednání a komunikaci s rodiči. Domnívám se, že by měli být rodiny více podporovány, motivovány, možná nad nimi stanovit dohled, poskytovat jim správnou pomoc. Pak by snad spolupráce byla snadnější. Důležité je při práci s dětmi uplatňovat citlivý přístup a orientovat se v problematice syndromu CAN. Proto by měl sociální pracovník prosperevat širokou škálou dovedností, znalostí či osobnostních dispozicí.

Sociální práce se slučuje s několika profesemi dohromady. Jak uvádí autorka Gulová, pro sociální práci je zásadní spolupráce s některými disciplínami. Jedná se především o obory psychologie, sociologie či sociální pedagogiky.¹¹² Zákon definuje, že zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je povinno poskytovat dítěti odbornou péči prostřednictvím sociálního pracovníka a psychologa.¹¹³

Při rozhovorech bylo zjištěno, že každý z respondentů spolupracuje s mnoha různými subjekty. Nejčastěji šlo o součinnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, soudů či psychologů. Spolupráce orgánu sociálně-právní ochrany dětí je stanovená zákonem. Zákon uvádí, že v případě příjmu dítěte a následného podání hlášení o jeho přijetí orgánu sociálně-právní ochrany dětí je orgán povinen do osmi dnů vydat důvodnost pobytu dítěte v zařízení. Pracovníci OSPOD jsou dále ze zákona povinni navštěvovat dítě v zařízení jednou za tři měsíce.¹¹⁴ Existují případy, kdy jsou zaměstnanci OSPOD tak přetížení, že zákonnou povinnost navštívit dítě jednou za tři měsíce nezvládají. Bohužel nejsou výjimky, kdy z především úsporných důvodů navštíví více dětí v zařízení jen jeden pracovník OSPOD, a to i v případě, že mu případy dětí nenáleží.¹¹⁵ Spolupráce

¹¹⁰ Srov. PEŠOVÁ, I., ŠAMALÍK, M. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*, s. 120.

¹¹¹ Srov. *Klokánek* [online]. Praha: Fond ohrožených dětí, [cit. 10.3.2013]. Dostupné na WWW: <<http://fod.cz/>>.

¹¹² Srov. GULOVÁ, L. *Sociální práce*, s. 15.

¹¹³ Srov. Rodinné právo. *Úplné znění*, roč. 2013, č. 937, s. 46.

¹¹⁴ Srov. Rodinné právo. *Úplné znění*, roč. 2013, č. 937, s. 45.

¹¹⁵ Srov. VARVAROVSKÝ, P. *Standardy péče o ohrožené děti a jejich rodiny*, s. 4-5.

sociálních pracovníků se soudy je v případech, kdy podávají podnět k zákazu styku rodičů s dítětem nebo kdy souvisí s administrativou spojenou s pobytem dítěte.

Zákon stanovuje povinnost spolupracovat s rodinou umístěného dítěte. Pracovník by tak měl rodiči pomoci při vyřizování záležitostí týkajících se dítěte a při nábízení dovedností potřebných pro jeho výchovu.¹¹⁶ Naplnit tento požadavek může být problematické, neboť někteří sociální pracovníci považují spolupráci s rodiči za náročnou a komplikovanou.

Sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nutně spolupracuje s jinými subjekty. Jak uvádí autor Jankovský, je důležité uvědomit si, že sociální pracovník musí být schopný pracovat samostatně, ale zároveň i v multidisciplinárním týmu.¹¹⁷

Ve své bakalářské práci bych se chtěla zaměřit i na nedostatky, které respondenti uváděli. Jedním z nich jsou zákony, s kterými se často neztotožňují. Jednalo se například o novelizaci občanského zákoníku, kdy byla zkrácena maximální délka pobytu v zařízení na 6 měsíců.¹¹⁸ Obsah občanského zákoníku, který se dotýká vcelku razantním způsobem všech ZDVOP, také hodnotím jako negativní. I když je ve většině případech upřednostňována forma okamžité pomoci, zůstávají tak běžně děti v zařízení až do své zletilosti. V jejich zájmu by nebylo vhodné stále je přemísťovat. Měly by existovat zákony, které by více myslely na blaho dítěte.

Dalším nedostatkem je problém shánět finanční prostředky. Bohužel při nedostatku financí chybí na nadstandartní aktivity dětí, ale i na další vzdělávání pracovníků nebo externích specialistů docházejících do zařízení. Přáním některého z respondentů by bylo sjednotit poznatky a zkušenosti sociálních pracovníků, a vytvořit tak pro ně jakousi příručku. Sociální práci v ZDVOP by bylo dobré sjednotit právě proto, že v každém zařízení funguje trochu jinak.

Respondenti považují za podstatné, aby se počet týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí snižoval, zároveň aby rodiče dětí zodpovědně převzali péči za své děti a mohli jim vytvořit klidné rodinné zázemí.

Celkově lze tedy říct, že sociální práce je náročná. Je nutné v praxi uplatňovat jistý přístup k dětem a orientovat se v problematice dětí a syndromu CAN. Zároveň mít širo-

¹¹⁶ Srov. Rodinné právo. *Úplné znění*, roč. 2013, č. 937, s. 46.

¹¹⁷ Srov. JANKOVSKÝ, J. Proměny povolání sociálního pracovníka. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2007, roč. 2007, č. 4, s. 43.

¹¹⁸ Srov. *Občanský zákoník* [online]. Praha: Havit, © 1998 - 2014 [cit. 15.12.2013]. Dostupné na WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/>>.

kou škálu dovedností a informací. Domnívám se, že by spolupráce s jinými ZDVOP mohla být propojenější, a to i v případě státních a nestátních organizací. I když respondenti hodnotí svou profesi za náročnou, je pro ně profesí, která je naplňuje a baví.

Závěr

Sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je specifická, neboť má za úkol pomáhat týraným, zneužívaným, zanedbávaných a ohroženým dětem. Proto bylo cílem teoretické části objasnit sociální práci, charakterizovat zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a profesi sociálních pracovníků v tomto zařízení. Cílem teoretické části mé bakalářské práce bylo získat poznatky o profesi sociálního pracovníka a orientovat se v názorech pracovníků.

Sociální pracovníci, kteří poskytují odbornou péči v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, pomáhají dětem. Na základě rozhovorů jsem zjišťovala, s jakými dětmi respondenti pracují a jaký uplatňují přístup v komunikaci. Děti jsou citlivé, závislé a nezralé, proto k nim musíme přistupovat s velkou mírou empatie, podpory, porozumění a pochopení. Je důležité je rozvíjet, spolupracovat s nimi a pokusit se o to, aby se vrátily do své původní rodiny. Pokud by nebylo navrácení možné, tak se snažit o to, aby našly rodinu novou. Jen tak se domnívám, že budou děti spokojené, neboť potřebují pocít lásky, bezpečí, domova a jistoty.

Zajímavým výsledkem této bakalářské práce bylo zjištění, že sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je náročná, a to zejména psychicky. Přesto je pracovníky vnímána za naplňující. Profese sociálního pracovníka vyžaduje mnoho potřebných kompetencí a musí splňovat odborné předpoklady stanovené zákonem. Kromě toho by se měli také věnovat celoživotnímu vzdělání a sebevzdělání. K tomu mají všichni respondenti pozitivní vztah. V této souvislosti by měla být pracovníkům poskytována pravidelná supervize, jako podstatný prvek proti syndromu vyhoření. Při výkonu sociální práce je nemyslitelné, že by se nespolečně pracovalo s jinými subjekty. Často jsou výsledky práce závislé na úzké spolupráci s jinými odborníky, nejčastěji tak s OSPOD, psychology a soudy.

Z kvalitativního výzkumu vyplynuly následující hypotézy:

- Sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je náročná profesní pozice.
- Sociální pracovníci považují svou profesi jako celoživotní proces vzdělávání.
- Sociální pracovníci umí charakterizovat cílovou skupinu zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.
- Spolupráce sociálních pracovníků s jinými subjekty je nutná.

Za tvůrčí při zpracování této bakalářské práce považuji tvorbu rozhovoru, který byl nezbytný pro realizaci mého výzkumu. Pozitivní pro mě bylo zjištění, že respondenti k rozhovorům přistupovali ochotně a vstřícně. Zjistila jsem, že vedení správného rozhovoru není jednoduché. Důležité pro zpracování výsledků pro mě bylo vžít se do každého rozhovoru respondenta a orientovat se v jeho názorech. Pomocí nich jsem získala základní vhled do toho, jaká je sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Považuji tak profesi sociálního pracovníka za nezastupitelnou a jedinečnou. Závěrem mohu konstatovat, že cíl stanovený v úvodu mé bakalářské práce se potvrdil.

Výzkum v mé bakalářské práci je zaměřen jen na určitá zařízení. Studie tedy byla věnována menšímu okruhu respondentů, proto se domnívám, že by mohlo být přínosem, zajímat se o profesi sociálních pracovníků v jiných krajích. Zajímavé by bylo například zkoumat problematiku ohrožených dětí v největších městech České republiky, případně věnovat se kvantitativnímu výzkumu. Možná se někdy k tomuto námětu vrátím.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

1. BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L. *Slabikář sociální práce na ulici*, Brno: DOPLNĚK, 2003. ISBN 80-7239-148-8.
2. DOČKAL, J. *Člověk v současném světě*. Vimperk: Akcent, 2008. ISBN 978-80-86057-53-8.
3. GULOVÁ, L. *Sociální práce*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.
4. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
5. KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči*. 4. aktual. vydání. Praha: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-748-5.
6. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
7. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-262-0213-4.
8. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 3. aktual. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.
9. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008, 2. přepracované vydání. ISBN 978-80-7367-368-0.
10. MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
11. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
12. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
13. NOVOTNÁ, V. BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 3. aktualiz. vyd. Praha: LINDE, 2007. ISBN 978-80-86131-72-6.
14. PALAŠČÁKOVÁ, D. *Spravedlnost a služba III.*, Sborník odborných příspěvků a studijních textů CARITAS-VOŠ sociální Olomouc, Olomouc, 2008.
15. PEŠOVÁ, I., ŠAMALÍK, M. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1216-4.
16. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

17. ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-85850-00-1.
18. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
19. ZICH, F. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008. ISBN 80-86754-19-7.

Internetové zdroje

20. BARVÍKOVÁ, J., PALONCYOVÁ, J., MACHOVÁ, J. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu* [online]. Praha: VÚPSV, 2012. [cit. 8.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_342.pdf>.
21. BEDNÁŘOVÁ, J. *Vybrané metody sociální práce* [online]. Praha: Evangelická akademie, 2010. [cit. 20.12.2013] Dostupné na WWW: <<http://www.eapraha.cz/joomla/images/dokumenty/ss/skripta/met.pdf>>.
22. ČERMÁKOVÁ, K. HOLEČKOVÁ M. *Standardy kvality sociálních služeb* [online]. Praha: MPSV, 2008. [cit. 21.2.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5966/4_vykladovy_sbornik.pdf>.
23. *Dětské centrum Jihočeského kraje* [online]. Strakonice: DCJK, Copyright © 2010 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://dcjk.cz/about.html>>.
24. *Jihočeský kraj* [online]. © Belleville 2001-2002, [cit. 6.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.jihocesky-kraj.cz/infomenu.asp?r=1>>.
25. *Jihočeský kraj* [online]. Praha: Český statistický úřad, posl. úpravy 1.3.2014 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/krajenejnovejsi/xc>>.
26. JIRKOVÁ, K. *Metodická informace MPSV* [online]. Praha: MPSV, 2013. [cit. 7.2.2014] Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/16207/Metodika_ZDVOP_zar.pdf>.
27. JOHNOVÁ, M. ČERMÁKOVÁ, K. *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe* [online]. Praha: MPSV, 2002. [cit. 20.2.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/5964/pruvodce.pdf>>.
28. KEPKOVÁ, M. *Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí* [online]. Praha: MPSV, 2010.

- [cit. 20.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf>.
29. *Klokánek Janovice nad Úhlavou* [online]. Janovice nad Úhlavou: Klokánek, © 2010 – 2014, [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.klokanek-janovice.cz/>>.
30. *Klokánek Jindřichův Hradec* [online]. Jindřichův Hradec: Klokánek, © 2011 - 2014 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.klokanek-jh.cz/o-nas.html>>.
31. KOZLOVÁ, L. *Výzkum v sociální oblasti* [online]. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Copyright © 2002-2014, [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/index.htm>.
32. MACELA, M. *Metodické doporučení MPSV č. 1/2011 k některým otázkám spojeným s provozem a financováním zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc* [online]. Praha: MPSV, 2011, [cit. 9.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/10314/Metodicke_doporuceni_MPSV_c1-2011-ZDVOP.pdf>.
33. MACELA, M. *Změny v oblasti výkonu sociálně-právní ochrany pověřenými osobami*. [online]. Praha: MPSV. 2012, [cit. 21.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14227/Informace_1.pdf>.
34. MACKOVÁ, I. *Role pedagoga v multidisciplinárním týmu pomáhajících profesionálů* [online]. Praha: Metodický portál, [cit. 20.2.2014]. Dostupné na WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/17909/ROLE-PEDAGOGA-V-MULTIDISCIPLINARNIM-TYMU-POMAHAJICICH-PROFESIONALU.html/>>.
35. MÜLLEROVÁ, L. *Vyhláška*. [online]. Praha: MPSV, 2012, [cit. 12.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14306/vyhlaska_ZSPOD.pdf>.
36. *Nezaměstnanost v kraji podle MPSV k 31.7.2013* [online]. Praha: Český statistický úřad, posl. aktualizace 14.8.2013 [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/xk/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v_kraji_podle_mpsv_k_31_7_2013>.
37. *Občanský zákoník* [online]. Praha: Havit, © 1998 - 2014 HAVIT, s.r.o., [cit. 15.2.2014]. Dostupné na WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/>>.
38. *Plzeňský kraj* [online]. Praha: Český statistický úřad, posl. aktualizace 28. 5. 2012, [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/x/krajedata.nsf/krajenejnovejsi/xp>>.

39. *Registr poskytovatelů sociálních služeb* [online]. Praha: MPSV, Copyright © 2006-2014. [cit. 12. ledna 2014]. Dostupné na WWW: <http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1389611648515_6>.
40. *Robinson Klenci* [online]. [cit. 7.3.2014]. Dostupné na WWW:<<http://www.ddstankov.cz/robstod.htm>>.
41. PŘÍHODOVÁ, K. *Stanovisko Ministerstva práce...* [online]. 2007, [cit. 19.1.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7278/Stanovisko_MPSV_02.pdf>.
42. *Sociální služby* [online]. Praha: MPSV, 2014. [cit.12.ledna 2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/9>>.
43. TOPINKA, D. *Sociodemografická analýza* [online]. Ostrava: SocioFaktor, 2013, s. 410 [cit. 8.3.2014]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/15675/SOCDEM_ANALYZA_OHROZENE_DETI.pdf>.
44. VARVAŘOVSKÝ, P. *Standardy péče o ohrožené děti a jejich rodiny* [online]. Praha: MPSV. [cit. 2.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/13838/Standardy.pdf>>.
45. VRTĚLOVÁ, K. *Supervize* [online]. [cit. 15.3.2013]. Dostupné na WWW: <<http://psychoterapie-supervize.cz/supervize/>>.
46. *Výhody Klokáneků oproti ústavnímu systému* [online]. [cit. 10.2.2014]. Dostupné na WWW: <<http://fod.cz/>>.
47. *Základní informace o kraji* [online]. Plzeň: Krajský úřad Plzeňského kraje, [cit. 6.3.2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/plzensky-kraj>>.

Jiné zdroje

48. JANKOVSKÝ, J. Proměny povolání sociálního pracovníka. *Sociální práce/Sociálna práca*. 2007, roč. 2007, č. 4.
49. KOLEKTIV AUTORŮ. *Standardy kvality sociálních služeb*, Jindřichův Hradec: Klokánek, 2011.
50. KOLEKTIV AUTORŮ. *Povinnosti sociálního pracovníka*, Dolní Benešov: Klokánek, 2013.
51. MARKSOVÁ, M. *Stanovisko MPSV k umístování dětí do ZDVOP*, Praha: MPSV, 2006.

52. NEČASOVÁ, M. Mezinárodní etický kodex sociální práce – principy. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2004, roč. 2004, č. 4.
53. Rodinné právo. *Úplné znění*, roč. 2013, č. 937. ISBN 987-80-7208-862-8.

Seznam zkratk

CAN	Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte
FOD	Fond ohrožených dětí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
ZDVOP	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Seznam příloh

Příloha č. 1: Záznamový arch

Příloha č. 2: Souhlas s názvem „Klokánek Jindřichův Hradec“

Příloha č. 3: Souhlas s názvem „Dětské centrum Jihočeského kraje“

Příloha č. 4: Souhlas s názvem „Klokánek Janovice nad Úhlavou“

Příloha č. 5: Souhlas s názvem „Robinson – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc“

Příloha č. 1

Záznamový arch

I. Identifikační údaje

- 1) Kolik je Vám let?
- 2) Jaké je Vaše vzdělání?
- 3) Zabýváte se možností dalšího vzdělávání?
- 4) Jaké je Vaše pracovní pozice v zaměstnání?
- 5) Jak dlouho pracujete v zařízení?
- 6) Jak dlouho funguje zařízení, ve kterém pracujete?

II. Sociální práce

- 7) Co Vás vedlo k tomu, stát se sociálním pracovníkem?
- 8) Sociální práce v zařízení je pro Vás:
 - Velmi náročná
 - Spíše náročná
 - Spíše nenáročná
 - Velmi nenáročná
 - Jiná odpověďSvoji odpověď můžete zdůvodnit.
- 9) Co považujete při práci v zařízení za náročné?
- 10) Jakou podobu má podle Vás sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc?
- 11) S jakou neobvyklou činností jste se během své praxe v zařízení setkal/a? (možnost více odpovědí)
 - Aktivita při anonymním porodu
 - Podávání trestního oznámení na zákonného zástupce
 - Karanténa zařízení
 - Výpověď před soudem
 - Jiná možnost
- 12) Na základě kterého právního titulu umístíte dítě nejčastěji?
- 13) S jakými skupinami dětí v zařízení pracujete?
- 14) S jakými skupinami dětí se setkáváte nejčastěji?
- 15) Jaký je podle Vás důležitý přístup k těmto dětem?

16) Uplatňujete tento přístup?

III. Spolupráce s některými subjekty

17) S jakými subjekty spolupracujete?

18) Jak hodnotíte spolupráci s následujícími subjekty? (spolupráci označuji jako známkování ve škole, tj. nejlepší spolupráce = 1, nejhorší spolupráce = 5)

• OSPOD	1	2	3	4	5
• Policie	1	2	3	4	5
• Soudy	1	2	3	4	5
• Lékaři	1	2	3	4	5
• Psychologové	1	2	3	4	5
• Psychiatři	1	2	3	4	5
• ZDVOP	1	2	3	4	5
• Ombudsman	1	2	3	4	5
• Školy	1	2	3	4	5
• Jiné	1	2	3	4	5

19) Jak často s těmito subjekty spolupracujete?

• OSPOD	velmi často	často	méně často	vůbec
• Policie	velmi často	často	méně často	vůbec
• Soudy	velmi často	často	méně často	vůbec
• Lékaři	velmi často	často	méně často	vůbec
• Psychologové	velmi často	často	méně často	vůbec
• Psychiatři	velmi často	často	méně často	vůbec
• ZDVOP	velmi často	často	méně často	vůbec
• Ombudsman	velmi často	často	méně často	vůbec
• Školy	velmi často	často	méně často	vůbec
• Jiné	velmi často	často	méně často	vůbec

20) S jakými subjekty byste chtěli lépe spolupracovat?

21) Spolupracujete i s jinými zařízeními pro děti vyžadující okamžitou pomoc?

Popřípadě s kterými?

IV. Doplnující otázky

22) V zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc se supervizí:

- Účastníte
- Neúčastníte

Svoji odpověď můžete zdůvodnit.

23) Je pro Vás sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc naplňující? Svoji odpověď můžete zdůvodnit.

24) Co byste si přáli/jak byste sociální práci ve ZDVOP zkvalitnili?

25) Jak pohlížíte na sociální práci ve ZDVOP?

Příloha č. 2

Souhlas s názvem „Klokánek Jindřichův Hradec“

Souhlasím s užíváním názvu „Klokánek Jindřichův Hradec“ v bakalářské práci Markéty Županové, studentky Jihočeské univerzity České Budějovice – Teologické fakulty.

V Jindřichově Hradci, dne 20. března 2014

Příloha č. 3

Souhlas s názvem „Dětské centrum Jihočeského kraje“

Souhlasím s užíváním názvu „Dětské centrum Jihočeského kraje“ v bakalářské práci Markéty Županové, studentky Jihočeské univerzity České Budějovice – Teologické fakulty.

Ve Strakonících, dne 19. března 2014

Dětské centrum Jihočeského kraje, s.p.a.:.....
Radomyšlská 336, 386 29 Strakonice
IČO: 260 97 745 TEL.: 383 314 334 (V)

Příloha č. 4

Souhlas s názvem „Klokánek Janovice nad Úhlavou“

Souhlasím s užíváním názvu „Klokánek Janovice nad Úhlavou“ v bakalářské práci Markéty Županové, studentky Jihočeské univerzity České Budějovice – Teologické fakulty.

Ve Janovicích nad Úhlavou, dne 19. března 2014

FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ
zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc: KLOKÁNEK

Karlovo náměstí 514
340 21 Janovice nad Úhlavou
tel.: 724 567 501
email: klokank@janovico01.net.cz

Mgr. Alena Jandová
vedoucí zařízení

Příloha č. 5

Souhlas s názvem „Robinson – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc“

Souhlasím s užíváním názvu „Robinson – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc“ v bakalářské práci Markéty Županové, studentky Jihočeské univerzity České Budějovice – Teologické fakulty.

V Klenčí, dne 20. března 2014

Dětský domov Staňkov
dělařovna pracovníků
Robinson Klenčí p.Č.

[Handwritten signature]

Abstrakt

ŽUPANOVÁ, M. *Sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra charitativní práce. Vedoucí práce M. Svobodová.

Klíčová slova: sociální práce, sociální pracovník, týrané, zneužívané, zanedbávané dítě, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Snahou bakalářské práce je zmapovat, jaká je sociální práce v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Teoretická část charakterizuje sociální práci všeobecně, její formování v průběhu vývoje společnosti, metody a cíle. Dále popisuje sociální služby a sociálního pracovníka s jeho požadovanými vlastnostmi a kompetencemi. Charakteristika je také zaměřena na zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a popis pracovního místa sociálního pracovníka v zařízení pro ohrožené děti.

Praktická část mapuje profesi sociálních pracovníků v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v Jihočeském a Plzeňském kraji. Zjišťuje, jak sociální pracovníci pohlíží na svou profesi a další okolnosti.

Abstract

Social work in a facility for children requiring immediate help

Key words: social work, social worker, abused, neglected child, facility for children requiring immediate help

The aim of this bachelor's thesis is to explore social work in a facility for children requiring immediate help. The theoretical part describes social work in general, its formation throughout society's development, its methods and objectives. It furthermore describes social services and workers and their required characteristics and competences. The characterization also focuses on facilities for children requiring immediate help and the job description of a social worker in a facility for vulnerable children.

The practical part explores the profession of social workers in facilities for children requiring immediate help in the South Bohemia and Plzeň regions. It identifies how social workers regard their profession, as well as other circumstances.